

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

**ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ-ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΟΛΙΚΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΔΔΥΝΑΜΙΕΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Ν. ΣΟΛΩΜΟΣ

Τριμελής Επιτροπή

Αναπληρωτής Καθηγητής Νικόλαος Φίλιππας (Επιβλέπων Καθηγητής)

Αναπληρωτής Καθηγητής Νικόλαος Τσαγκαράκης

Λέκτορας Γεώργιος Παπαναστασόπουλος

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2013

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει σαν στόχο να παρουσιάσει την αρχιτεκτονική της Ευρωζώνης, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση και αναλύοντας τις αδυναμίες της.

Οι οικονομικές εξελίξεις τα τελευταία χρόνια είναι ραγδαίες. Ύστερα απο το ξέσπασμα της διεθνούς χρηματοπιστοτικής κρίσης του 2007, με γενεσιουργό χώρα τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, παρακολουθούμε με μεγάλο ενδιαφέρον τις επιπτώσεις της ακόμα και σήμερα στην Ευρωζώνη αλλά και πιο συγκεκριμένα στην χώρα μας, η οποία βρίσκεται στο επίκεντρο εξαιτίας της παρατεταμένης ύφεσης που διανύει.

Αρχικά, στην εργασία αυτή παρουσιάζεται η πορεία και τα χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής οικονομικής και νομισματικής ένωσης και του Ευρώ. Στη συνέχεια γίνεται μια ανάλυση των οικονομικά ασθενέστερων Ευρωπαϊκών χωρών, αλλά και του προβλήματος της Ελλάδας.

Τέλος, παρουσιάζονται κάποιες προτάσεις για το πως μπορεί να ξεπεραστεί η κρίση στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη.

Περιεχόμενα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εισαγωγή	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ-ΕΥΡΩ	7
2.1 Ιστορική αναδρομή-Η υιοθέτηση του Ευρώ.....	7
2.2 Κριτήρια σύγκλισης- Το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης..	10
2.3 Οι λόγοι της δημιουργίας ενιαίου νομίσματος (Ευρώ)	12
2.4 Πλεονεκτήματα του Ευρώ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΣΘΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ.....	15
3.1 Εισαγωγή στα PIIGS.....	15
3.2 Μακροοικονομική ανάλυση	19
3.3 Η περίπτωση της Κύπρου	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	33
4.1. Η ιστορία του δημόσιου χρέους στην Ελλάδα και το χρονικό της κρίσης	33
4.2. Το Ελληνικό πρόβλημα.....	36
4.3. Χρηματοπιστοτική μετάδοση Ελλάδας-Κύπρου	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	59
5.1 Ευρωπαϊκό νόμισμα-αδυναμία ή δύναμη;	59
5.2 Απειλές για την Ευρωζώνη	61
5.3 Αδυναμίες Ευρωζώνης	63
5.4 Πως μπορεί η Ευρωζώνη να ξεπεράσει την κρίση;	65
Βιβλιογραφία	67

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου Δρ. Νικόλαο Δ. Φίλιππα, Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Πειραιώς, που μου εμπιστεύτηκε και μου ανέθεσε την παρούσα διπλωματική εργασία, καθώς επίσης και για τη βοήθεια που μου προσέφερε στη συγγραφή αυτής αλλά και σε όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού μου γενικότερα.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την οικογένεια μου και τους φίλους μου που με στήριξαν κατά τη διάρκεια των σπουδών μου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εισαγωγή

Οικονομική κρίση είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας. Ειδικότερα η οικονομική δραστηριότητα αφορά όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κλπ. Ο σημαντικότερος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας είναι οι επενδύσεις, οι οποίες, όταν αυξομειώνονται, παρασύρουν μαζί τους και όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη. Τα αίτια της οικονομικής κρίσης μπορεί να είναι τα διαρθρωτικά προβλήματα μιας οικονομίας, οι άστοχες προβλέψεις, καθώς και λανθασμένες οικονομικές πολιτικές των φορέων του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Παρόλαυτα σε κάθε περίπτωση υπάρχουν βαθύτερα αίτια, τα οποία θα αναλυθούν παρακάτω, ενώ βασικό ρόλο παίζει και η διεθνής οικονομική και πολιτική συγκυρία.

Τα τελευταία χρόνια η παγκόσμια κοινότητα αντιμετωπίζει μια μεγάλης έντασης οικονομική κρίση, η οποία αρχικά εκδηλώθηκε στις ΗΠΑ με επίκεντρο τις τραπεζικές επικυδινότητες και ειδικότερα την αδυναμία εξυπηρέτησης των στεγαστικών δανείων, ενώ σύντομα έλαβε διαστάσεις επιδημίας. Η χρηματοπιστωτική κρίση επεκτάθηκε ταχύτατα στις αναπτυγμένες χώρες και στη συνέχεια σε ολόκληρο τον κόσμο, με δραματικές επιπτώσεις στο τραπεζικό σύστημα, τις επιχειρήσεις και στην οικονομία του κάθε κράτους ξεχωριστά. Η κρίση μεταδόθηκε γρήγορα στην πραγματική οικονομία, με αποτελέσματα όπως η ύφεση και η πτώση της απασχόλησης. Οι χώρες και το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα προσπάθησαν να αντιδράσουν άμεσα για την αντιμετώπιση αυτών των φαινομένων. Οι οικονομικές πολιτικές που ακολουθήθηκαν διαφέρουν αρκετές φορές σε σχέση με τον βαθμό και την κλίμακα των μέτρων. Παρολαυτά είναι αναγκαίο τα μέτρα που λαμβάνονται σε κάθε περίπτωση να έχουν σκοπό τη βελτίωση της ρευστότητας, την κινητοποίηση των επενδύσεων με στόχο την αναθέρμανση της οικονομίας και τη μείωση της ανεργίας.

Με την εξάπλωση λοιπόν της κρίσης σε όλη την Ευρώπη, οι αδυναμίες της ευρωπαϊκής οικονομίας εμφανίστηκαν. Αντιμετωπίζοντας τη χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση, οι Ευρωπαϊκές χώρες αντέδρασαν μεμονωμένα, χωρίς να συνεργαστούν και μερικές φορές παίρνοντας αντίθετες κατευθύνσεις μεταξύ τους. Η ΕΚΤ και οι Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις απέτυχαν να βρουν τον κατάλληλο συνδυασμό μεταξύ της νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής, που θα οδηγούσε στην ανάκαμψη της Ευρωζώνης. Επίσης η Ε.Ε. δεν κατάφερε να καταλήξει σε κεντρικές αποφάσεις για την οικονομική πολιτική των κρατών μελών, που να είναι σε θέση να καθορίσουν και να συντονίσουν τις πολιτικές τους. Είναι πλέον ξεκάθαρο ότι δεν υπάρχουν συγχρονισμένα σχέδια και το Ευρωπαϊκό πρόβλημα είναι σημαντικό και παραμένει άλυτο.

Είναι γεγονός, ότι τα ποσοστά ανεργίας αυξάνονται εντός της ευρωζώνης από τότε που η κρίση ξέσπασε. Έφτασε 10,7% το 2010 έναντι 7,5% που ήταν το 2007. Τα οικονομικά της Ευρωζώνης μειώθηκαν σημαντικά λόγω των σχεδίων τόνωσης της οικονομίας, την αύξηση των κοινωνικών εξόδων και τη μείωση των εσόδων. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το δημόσιο χρέος των κρατών μελών αντιπροσώπευε το 88,2% του ΑΕΠ της Ευρωζώνης το 2011, έναντι 66% το 2007. Στην Ιρλανδία, το δημόσιο χρέος ήταν 24,8% το 2007 για να φτάσει στο 96,2% του ΑΕΠ το 2010. Στην Ελλάδα έφτασε 142,8% του ΑΕΠ το 2010. Στα παραπάνω να προσθέσουμε τις κοινωνικές δυσκολίες, την έλλειψη καινοτομίας, επενδύσεων αλλά και αυτές των προϋπολογισμών στο πλαίσιο μιας αναμενόμενης οικονομικής ανάπτυξης, η οποία θα είναι σχετικά αδύναμη τα επόμενα χρόνια.

Η όλη αυτή κατάσταση άρχισε να δημιουργεί σοβαρά ερωτήματα σχετικά με το μέλλον του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης, αλλά και της ίδιας της Ευρωζώνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ-ΕΥΡΩ

2.1 Ιστορική αναδρομή-Η υιοθέτηση του Ευρώ

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) είναι μια συμφωνία μεταξύ των συμμετεχόντων Ευρωπαϊκών εθνών για κοινή νομισματική πολιτική (Ευρώ) και στενά συντονισμένες οικονομικές πολιτικές μεταξύ των κρατών μελών. Υπάρχουν ως και σήμερα 27 κράτη-μέλη με διαφορετικά στάδια ενσωμάτωσης στην ΟΝΕ. Δεκαεπτά είναι τα κράτη-μέλη έχουν υιοθετήσει το ευρώ: Αυστρία, Βέλγιο, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ισπανία, Κύπρος, Μάλτα, Εσθονία, Σλοβακία. Τρία κράτη-μέλη, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Δανία και η Σουηδία, δεν έχουν άμεσα σχέδια υιοθέτησης του ευρώ. Έξι κράτη-μέλη, Λιθουανία, Πολωνία, Τσεχία, Ουγγαρία, Ρουμανία και Βουλγαρία βρίσκονται σε διάφορα στάδια υιοθέτησης του ευρώ και αναμένεται να προσχωρήσουν στην Ευρωζώνη μέσα στα επόμενα χρόνια. Επίσης, άλλες χώρες έχουν συνάψει συμφωνίες με την Ευρωπαϊκή Ένωση και χρησιμοποιούν το ευρώ, χωρίς να είναι μέλη της Ευρωζώνης. Αυτές είναι ο Άγιος Μαρίνος, το Βατικανό και το Μονακό. Χωρίς σύμβαση με την Ευρωπαϊκή Ένωση το ευρώ χρησιμοποιείται από την Ανδόρρα (αναμένεται συμφωνία) και το Μαυροβούνιο. Το Κόσοβο επίσης χρησιμοποιεί το ευρώ αντί για το δηνάριο, κυρίως για πολιτικούς λόγους (διαφορές με τη Σερβία), ενώ η Βόρεια Κορέα έχει το ευρώ ως επίσημο νόμισμα για διεθνείς συναλλαγές (το εθνικό νόμισμα Γουόν δεν είναι ανταλλάξιμο στο εξωτερικό).

Μετά από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο τα περισσότερα νομίσματα του βιομηχανοποιημένου κόσμου ήταν στενά συνδεδεμένα με το δολάριο με τον λεγόμενο «κανόνα του χρυσού» υπό το Σύστημα Bretton Woods. Τη στιγμή που άρχισε το σύστημα του Bretton Woods να καταρρέει, στις αρχές της δεκαετίας '70, τα κράτη μέλη της ΕΟΚ ξεκίνησαν την προσπάθεια να βάλουν τάξη στις νομισματικές υποθέσεις τους μέσα σε μια οικονομική και νομισματική ένωση. Αν και η προσπάθεια αυτή απέτυχε, τα κράτη-μέλη αποκόμισαν πολύτιμες εμπειρίες με αποτέλεσμα να εφεύρουν τους μηχανισμούς, το 1979,

για το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα, το οποίο προσπάθησε με σχετική επιτυχία να σταθεροποιήσει τις συναλλαγματικές τιμές των νομισμάτων της κοινής αγοράς. Η προσπάθεια αυτή με τον καιρό τελειοποιήθηκε και οδήγησε τελικά στη δημιουργία μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης, με σταθερές βάσεις, τη δεκαετία '90. Η εσωτερική αγορά ολοκληρώθηκε, τα κράτη μέλη δημιούργησαν στενούς δεσμούς μεταξύ τους χάρη στις κοινές πολιτικές, και στο Συμβούλιο της Μαδρίτης τον Ιούνιο του 1989, οι αρχηγοί των κρατών μελών της Ε.Ε. ενέκριναν ένα σχέδιο για την οικονομική και νομισματική ένωση που περιλάμβανε τρία στάδια.

Το πρώτο στάδιο ξεκίνησε την 1η Ιουλίου 1990 και προέβλεπε:

- Κατάργηση των συναλλαγματικών ελέγχων και απελευθέρωση κίνησης κεφαλαίων εντός της ΕΕ
- Αύξηση των πόρων με στόχο την εξάλειψη των ανισοτήτων στην Ευρώπη
- Οικονομική σύγκλιση, χρησιμοποιώντας ελέγχους και εποπτεία των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών

Το δεύτερο στάδιο ξεκίνησε την 1η Ιανουαρίου 1994 και περιλάμβανε:

- Ίδρυση στη Φρανκφούρτη του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ) ως πρόδρομος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), το οποίο αποτελείτο από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών της ΕΕ
- Την ανεξαρτησία των εθνικών κεντρικών τραπεζών
- Τρόπους μείωσης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων των κρατών μελών

Το τρίτο στάδιο ξεκίνησε την 1^η Ιανουαρίου 1999 και αφορούσε την υιοθέτηση του Ευρώ από 11 αρχικά χώρες. Έτσι το Ευρώ έγινε το ενιαίο νόμισμα της Αυστρίας, του Βελγίου, της Φινλανδίας, της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ιρλανδίας, της Ιταλίας, του Λουξεμβούργου, των Κάτω Χωρών, της Πορτογαλίας και της Ισπανίας (Στα μέσα του 2000 η Κομισιόν ανακοίνωσε ότι η Ελλάδα μπορούσε επίσημα να προχωρήσει στο τρίτο στάδιο του κοινού νομίσματος την 1^η Ιανουαρίου του 2001). Από εκείνη τη στιγμή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα πήρε τη σκυτάλη από το ΕΝΙ και ανέλαβε την ευθύνη για τη νομισματική πολιτική, η οποία καθορίζεται και εφαρμόζεται σε ευρώ.

Την 1^η Ιανουαρίου 2002, στις δώδεκα χώρες της ευρωζώνης τέθηκαν σε κυκλοφορία χαρτονομίσματα και κέρματα του ευρώ. Τα εθνικά νομίσματα αποσύρθηκαν από την κυκλοφορία δύο μήνες αργότερα. Από τότε, το ευρώ είναι το μοναδικό νόμιμο μέσο πληρωμής για όλες τις συναλλαγές σε μετρητά και τις τραπεζικές συναλλαγές στις χώρες της ευρωζώνης, οι οποίες αντιπροσωπεύουν πάνω από 310 εκατομμύρια πολίτες της Ε.Ε.

Ποιές χώρες υιοθέτησαν το Ευρώ και πότε:

1999 Βέλγιο, Γερμανία, Ιρλανδία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πορτογαλία και Φινλανδία

2001 Ελλάδα

2002 Κυκλοφορία χαρτονομισμάτων και κερμάτων του ευρώ

2007 Σλοβενία

2008 Κύπρος, Μάλτα

2009 Σλοβακία

2011 Εσθονία

2.2 Κριτήρια σύγκλισης- Το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης

Κάθε κράτος μέλος της Ε.Ε. που θα υιοθετούσε το νέο νόμισμα από την 1^η Ιανουαρίου του 2002 έπρεπε να πληρεί τα «Κριτήρια Σύγκλισης» που προέβλεπε η Συνθήκη του Μάαστριχτ. Τα κριτήρια συμπεριλαμβάνουν πέντε προϋποθέσεις:

- **Σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας:** οι ισοτιμίες του νομίσματος του πρέπει να έχουν παραμείνει εντός των επιτρεπτών ορίων διακύμανσης για δύο τουλάχιστον χρόνια
- **Επιτόκια:** τα μακροπρόθεσμα επιτόκια δεν μπορούν να ξεπερνάνε κατά περισσότερες από δύο εκατοστιαίες μονάδες τον μέσο όρο των επιτοκίων των τριών πιο αποδοτικών κρατών-μελών
- **Δημόσιο χρέος:** το δημόσιο χρέος πρέπει να είναι μικρότερο από το 60% του ΑΕγχΠ (ή να βαίνει προς αυτόν τον στόχο)
- **Έλλειμμα:** τα ελλείμματα του προϋπολογισμού πρέπει να είναι μικρότερα από 3%
- **Σταθερότητα των τιμών:** όσον αφορά το ποσοστό του πληθωρισμού, δεν πρέπει να είναι κάτω από μια τιμή αναφοράς (μέσα σε 3 χρόνια οι τιμές δεν πρέπει να ξεπερνάνε κατά περισσότερο από 1,5% τις αντίστοιχες του πιο αποδοτικού μέλους)

Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης προτάθηκε ως μέσο για να διασφαλιστεί η υγεία της δημόσιας οικονομίας και εγκρίθηκε τον Ιούνιο του 1997. Σκοπό είχε να περιοριστεί ο κίνδυνος πληθωρισμού, σε συμφωνία με τα κριτήρια Σύγκλισης του Μάαστριχτ. Αυτό σήμαινε ρητή δέσμευση στη δημοσιονομική σταθερότητα και επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση που το δημοσιονομικό έλλειμμα οποιασδήποτε χώρας της ευρωζώνης υπερέβαινε το 3% του ΑΕΠ. Το σύμφωνο κρίθηκε πολύ αυστηρό και

αναθεωρήθηκε τον Μάρτιο του 2005 με πρόθεση να αποκτήσει μεγαλύτερη ελαστικότητα όταν κρίνεται το αν μια «οικονομική ύφεση» είναι η αιτία ενός υπέρμετρου ελλείμματος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

2.3 Οι λόγοι της δημιουργίας ενιαίου νομίσματος (Ευρώ)

Το ευρώ αυτή τη στιγμή αποτελεί το δεύτερο σημαντικότερο διεθνές νόμισμα μετά το δολάριο, σε μερικές περιπτώσεις μάλιστα το ξεπερνά (π.χ. αξία των ρευστών σε κυκλοφορία). Χρησιμοποιείται από περισσότερους από 330 εκατομμύρια ανθρώπους είτε επίσημα ως μέσο πληρωμής είτε για πρακτικούς σκοπούς. Διαχειριστής του ευρώ είναι η ανεξάρτητη Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ).

Το ενιαίο νόμισμα λοιπόν έχει οικονομικούς και πολιτικούς λόγους ύπαρξης. Το πλαίσιο διαχείρισης του ευρώ εξασφαλίζει τη σταθερότητα του νομίσματος με χαμηλό πληθωρισμό και επιτόκια και ενθαρρύνει τα υγιή δημόσια οικονομικά. Ένα ενιαίο νόμισμα είναι επίσης το λογικό συμπλήρωμα της ενιαίας αγοράς που την καθιστά αποτελεσματικότερη. Η χρησιμοποίηση ενιαίου νομίσματος αυξάνει τη διαφάνεια των τιμών, εξαλείφει το κόστος ανταλλαγής νομισμάτων, διευκολύνει την εύρυθμη λειτουργία της ευρωπαϊκής οικονομίας και το διεθνές εμπόριο και δίνει στην Ε.Ε. ισχυρότερη φωνή στον κόσμο. Το μέγεθος και η ισχύς της ευρωζώνης προστατεύουν επίσης καλύτερα την Ε.Ε. από εξωτερικούς οικονομικούς κραδασμούς, όπως οι απρόβλεπτες αυξήσεις των τιμών του πετρελαίου ή οι αναταραχές στις χρηματαγορές. Τέλος, το ευρώ προσφέρει στους Ευρωπαίους πολίτες ένα απτό σύμβολο της ευρωπαϊκής ταυτότητας, για το οποίο μπορούν να είναι όλο και περισσότερο υπερήφανοι καθώς η ευρωζώνη συνεχώς διευρύνεται, πολλαπλασιάζοντας τα οφέλη για τα σημερινά και τα μελλοντικά της μέλη.

Το ευρώ λοιπόν δημιουργήθηκε επειδή ως ενιαίο νόμισμα προσφέρει πολλά πλεονεκτήματα και οφέλη σε σχέση με την προηγούμενη κατάσταση όπου κάθε κράτος μέλος είχε το δικό του νόμισμα. Όχι μόνο καταργούνται οι κίνδυνοι συναλλαγματικών διακυμάνσεων και οι συναλλαγματικές προμήθειες και ενισχύεται η ενιαία αγορά, αλλά προωθείται και η συνεργασία των κρατών μελών με στόχο ένα σταθερό νόμισμα και μία για όλους επωφελή οικονομία.

2.4 Πλεονεκτήματα του Ευρώ

Τα οφέλη που προκύπτουν από το ευρώ είναι πολλαπλά και γίνονται αισθητά σε διάφορα επίπεδα, στους ιδιώτες, τις επιχειρήσεις καθώς και στις οικονομίες ως σύνολο. Μερικά από αυτά είναι τα εξής:

- Περισσότερες επιλογές και σταθερές τιμές για τους καταναλωτές
- Μεγαλύτερη ασφάλεια και περισσότερες ευκαιρίες για τις επιχειρήσεις και τις αγορές
- Βελτίωση της οικονομικής σταθερότητας και ανάπτυξης
- Βελτίωση της ενοποίησης των χρηματοπιστωτικών αγορών
- Ισχυρότερη παρουσία της Ε.Ε. στην παγκόσμια οικονομία
- Απτό σημάδι της ευρωπαϊκής ταυτότητας

Πολλά από τα οφέλη αυτά είναι αλληλένδετα. Για παράδειγμα, η οικονομική σταθερότητα προσφέρει στην οικονομία ενός κράτους μέλους επειδή διευκολύνει τον κυβερνητικό σχεδιασμό για το μέλλον, ωφελεί, όμως, και τις επιχειρήσεις διότι μειώνει την αβεβαιότητα και ενθαρρύνει την πραγματοποίηση επενδύσεων. Την ίδια στιγμή ωφελεί και τους πολίτες καθώς δημιουργούνται περισσότερες και ποιοτικότερες θέσεις εργασίας.

Το ενιαίο νόμισμα προσφέρει νέα ώθηση και ευκαιρίες λόγω της ολοκλήρωσης και του μεγέθους της οικονομίας της ευρωζώνης, καθιστώντας αποτελεσματικότερη την ενιαία αγορά.

Πριν από το ευρώ, η ανάγκη μετατροπής των νομισμάτων απαιτούσε επιπλέον χρόνο, κόστος, κινδύνους και έλλειψη διαφάνειας στις διάφορες συναλλαγές. Με το ευρώ, οι συναλλαγές στην ευρωζώνη είναι αποτελεσματικότερες από πλευράς κόστους και περιλαμβάνουν λιγότερους κινδύνους.

Επίσης, η δυνατότητα εύκολης σύγκρισης των τιμών ενθαρρύνει το διασυνοριακό εμπόριο και τις επενδύσεις κάθε είδους από μεμονωμένους καταναλωτές που αναζητούν προϊόντα χαμηλού κόστους, από επιχειρήσεις που αγοράζουν υπηρεσίες με την καλύτερη τιμή, αλλά και από μεγάλους θεσμικούς επενδυτές που επενδύουν αποτελεσματικότερα στην ευρωζώνη χωρίς τους κινδύνους που συνεπάγονται οι συναλλαγματικές διαφοροποιήσεις. Στην ευρωζώνη, λειτουργεί σήμερα μια μεγάλη ολοκληρωμένη αγορά που χρησιμοποιεί το ίδιο νόμισμα, το ευρώ.

Εκτός όμως από τα παραπάνω, παρατηρούμε οφέλη του ενιαίου νομίσματος και σε παγκόσμιο επίπεδο. Το ευρώ και το μέγεθος της ευρωζώνης δημιουργούν νέες ευκαιρίες για την παγκόσμια οικονομία. Το ενιαίο νόμισμα καθιστά την ευρωζώνη περιοχή ελκυστική για επιχειρήσεις τρίτων χωρών με αποτέλεσμα την ανάπτυξη του εμπορίου και των επενδύσεων. Η σοβαρή οικονομική διαχείριση καθιστά το ευρώ ελκυστικό αποθεματικό νόμισμα για τέτοιες χώρες και ενισχύει την παρουσία της ευρωζώνης στην παγκόσμια οικονομία.

Το μέγεθος της ευρωζώνης και η σωστή διαχείριση εξασφαλίζουν, επίσης, οικονομική σταθερότητα, καθιστώντας την ευρωζώνη ανθεκτικότερη στους εξωτερικούς οικονομικούς κραδασμούς, όπως ενδεχόμενες ξαφνικές οικονομικές αλλαγές εκτός της ευρωζώνης, που διαταράσσουν τις εθνικές οικονομίες, π.χ. παγκόσμιες αυξήσεις της τιμής του πετρελαίου ή αλλαγές στις παγκόσμιες συναλλαγματικές αγορές. Το μέγεθος και η δύναμη της ευρωζώνης την καταστούν ικανή να απορροφά καλύτερα αυτούς τους εξωτερικούς κραδασμούς χωρίς απώλειες θέσεων απασχόλησης και μείωση των ρυθμών ανάπτυξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΑΣΘΕΝΕΣΤΕΡΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

3.1 Εισαγωγή στα PIGS

Το PIGS είναι ένα ακρωνύμιο το οποίο αναφέρεται σε μια ομάδα από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίες θεωρήθηκαν πιο αδύναμες οικονομικά μετά την οικονομική κρίση. Τα κράτη αυτά είναι η Πορτογαλία, η Ιταλία, η Ιρλανδία, η Ελλάδα και η Ισπανία. Αρκετοί αξιωματούχοι από χώρες των PIGS έχουν διαμαρτυρηθεί αρκετά έντονα σχετικά με το ακρωνύμιο, υποστηρίζοντας ότι είναι υποτιμητικό και δεν συμβάλλει πραγματικά στην ανάκτηση και ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πέντε χωρών. Ωστόσο, πολλοί αρθρογράφοι οικονομικών συνεχίζουν να αναφέρονται στα κράτη αυτά με το γνωστό πλέον ακρωνύμιο.

Κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που άρχισε το 2008, τα πέντε αυτά κράτη άρχισαν να αναδύονται ως έθνη που προκαλούν σοβαρές ανησυχίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, λόγω του μεγάλου ύψους του χρέους που μετέφεραν. Μέχρι το 2010, ήταν προφανές ότι τα διορθωτικά μέτρα ήταν αναγκαία και ότι πολλές από αυτές τις χώρες μπορεί να μην είναι σε θέση να επανέλθουν δίχως σημαντική βοήθεια. Στις 10 Μαΐου του 2010, οι Ευρωπαίοι ηγέτες ενέκριναν πακέτο 750 δισεκατομμυρίων ευρώ προκειμένου να υποστηρίξουν αυτά τα κράτη. Τα οικονομικά προβλήματα των PIGS αναθέρμαναν τη συζήτηση σχετικά με την αποτελεσματικότητα του ενιαίου νομίσματος που χρησιμοποιείται μεταξύ των εθνών της ευρωζώνης. Οι επικριτές επισημαίνουν ότι οι συνεχιζόμενες οικονομικές ανισότητες θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε διάλυση της ευρωζώνης. Σε απάντηση, οι ηγέτες της ΕΕ πρότειναν ένα σύστημα επιθεώρησης για την έγκριση των εθνικών προϋπολογιστικών δαπανών σε μια προσπάθεια να προωθήσουν τη στενότερη οικονομική ολοκλήρωση μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ.

Η ευρωπαϊκή κρίση χρέους ξεκίνησε στα τέλη του 2009 και στις αρχές του 2010, όταν οι επενδυτές άρχισαν να ανησυχούν ότι τα επίπεδα του δημοσίου χρέους στην Ευρώπη έχουν καταστεί μη βιώσιμα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα, να αρχίσουν να αναζητούν υψηλότερες αποδόσεις για να αντισταθμίσουν τον υψηλότερο κίνδυνο χρεοκοπίας. Αυτό οδήγησε σε αύξηση των επιτοκίων για τις εν λόγω κυβερνήσεις και στην έναρξη ενός φαύλου κύκλου.

Παρακάτω αναλύονται ορισμένες πληροφορίες για κάθε μέλος των PIIGS:

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οικονομία της **Πορτογαλίας** κατατάσσεται 17^η σε μέγεθος. Παρά το γεγονός ότι το χρέος της χώρας είναι μικρότερο από εκείνο των Ηνωμένων Πολιτειών, το επίπεδο του χρέους έχει αυξηθεί κατά περίπου 20% τα τελευταία χρόνια. Επιπλέον, η ανεργία της ανέρχεται σε 10,4% και ο πληθυσμός της σε 10,6 εκατομμύρια. Η Πορτογαλία εξάγει περισσότερα από το 75% των γεωργικών της προϊόντων. Παρόλο που αποτελεί μια από τις μικρότερες οικονομίες των PIIGS, παρουσιάζει τα ίδια συμπτώματα με τις άλλες μεσογειακές χώρες: α) αργή οικονομική ανάπτυξη, β) υψηλή ανεργία και γ) υψηλό χρέος ως προς το ΑΕΠ.

Η **Ιταλική** οικονομία κατέχει την τέταρτη θέση στην Ε.Ε., ενώ το 2009 συρρικνώθηκε κατά περίπου 4,8%. Το χρέος της χώρας ανέρχεται σε 115,5% του ΑΕΠ και το ποσοστό ανεργίας υπερβαίνει το 7,5%. Περίπου τα δύο τρίτα των 60 εκατομμυρίων κατοίκων εργάζονται στον τομέα των υπηρεσιών, κάτι που δικαιολογεί εν μέρη την υψηλή ανεργία. Ο τουρισμός, ο οποίος αποτελεί κινητήρια δύναμη της χώρας, επηρεάστηκε αρνητικά από την παγκόσμια οικονομία και άρχισε να μειώνεται σημαντικά από το 2008. Η Ιταλία μπορεί να υπερηφανεύεται για ένα πολύ υψηλό βιοτικό επίπεδο, αλλά αυτό την έχει οδηγήσει στο να είναι ένας από τους μεγαλύτερους παραβάτες της Ευρώπης όσον αφορά το δημόσιο χρέος της.

Η **Ιρλανδία** έχει πληθυσμό περίπου 4,5 εκατομμύρια κατοίκους, και αποτελεί μια μικρή οικονομία, που την τοποθετεί κοντά στην Πορτογαλία στην κατάταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρά το γεγονός ότι η Ιρλανδία βρισκόταν στη 15^η θέση από την

άποψη του οικονομικού μεγέθους στην Ε.Ε., οι δείκτες της ξαφνικά έπεσαν κατά 7,5% το 2009. Κατά τα τελευταία 3 χρόνια, το χρέος της έχει τριπλασιαστεί από το 25,4%, ενώ το ποσοστό ανεργίας έφθασε 13,3%. Έτσι, η χώρα προσχώρησε στην ομάδα των PIGS. Η Ιρλανδία συμμετείχε στην οικονομική άνθηση τη δεκαετία του 1990 και του 2000, αλλά υπέφερε από τα ίδια συμπτώματα που επηρέασαν πολλές άλλες χώρες, όπως τη φούσκα των ακινήτων. Ήταν η πρώτη χώρα της ευρωζώνης που έπεσε γρήγορα σε ύφεση το 2008. Προκειμένου να αποφευχθεί η κατάρρευση, η Ιρλανδία χρειάστηκε σημαντική βοήθεια που περιλάμβανε μαζικές ενέσεις στις τράπεζες και σημαντικές προσπάθειες για την εποπτεία της κυβέρνησης της χώρας για την ανοικοδόμηση.

Η υπόθεση της **Ελλάδας** είναι και η πιο αμφιλεγόμενη. Παρά το γεγονός ότι η οικονομία της κατατάσσεται στην 13^η θέση σε όρους οικονομικού μεγέθους, το χρέος του ΑΕΠ της είναι στο εντυπωσιακό 125%. Από το 2010 μάλιστα, η κυβέρνηση της Ελλάδας έχει αρχίσει να κάνει περικοπές στον προϋπολογισμό, ίσο με το 10% του ΑΕΠ της. Η Ελλάδα φιλοξενεί περίπου 20 εκατομμύρια τουρίστες το χρόνο, το οποίο είναι σχεδόν διπλάσιο από το μέγεθος του πραγματικού πληθυσμού της. Η Ελλάδα εντάχθηκε στην Ε.Ε. το 2001, και η κυβέρνηση της άρχισε να οικοδομεί ένα βουνό χρέους που ξεπέρασε το ΑΕΠ της πριν από τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ελλάδα πάσχει επίσης από την αργή οικονομική ανάπτυξη και τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, αλλά διαφέρει στην οικονομική δομή της σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η Ελλάδα απαριθμεί ένα πολύ μεγάλο εργατικό δυναμικό στον δημόσιο τομέα που κοστίζει περίπου το μισό του ΑΕΠ της. Αυτό από μόνο του περιορίζει την οικονομική ανάκαμψη της χώρας, ως ένα βαθμό, καθώς ο δημόσιος τομέας είναι περιβόητος για την χαρακτηριστικά αργή αντίδραση του. Από το τέλος του 2009 και μέχρι το 2011, η Ελλάδα είναι το πιο δημοφιλές, και πιο προβληματικό, μέλος του PIGS, με τα μεγαλύτερα σημάδια διαφθοράς και πολιτικής αναταραχής.

Η **Ισπανία** κατέχει τη 5^η μεγαλύτερη οικονομία στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τη 12^η μεγαλύτερη στον κόσμο από το 2010, με το χαμηλότερο χρέος του ΑΕΠ από όλες τις χώρες του PIGS. Ωστόσο, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της είναι στο χαμηλό 66,3%, ενώ η

ανεργία ανέρχεται στο 20%. Προς το παρόν, οι αρχές της χώρας πρόκειται να εφαρμόσουν κάποια σκληρά δημοσιονομικά μέτρα. Η Ισπανική οικονομία στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στον τουρισμό. Με πάνω από 45 εκατομμύρια κατοίκους και μια μεγάλη έκταση γης, η Ισπανία είναι ένα σημαντικό μέρος της Ε.Ε., αλλά έχει βρεθεί σε μια από τις χειρότερες οικονομικές ζημιές. Ο λόγος που η Ισπανία τοποθετήθηκε στα PIIGS ήταν η δραματική οικονομική πτώση της, που ξεκίνησε στα τέλη της δεκαετίας του 2000. Η Ισπανία για 15 χρόνια είχε αύξηση του ΑΕΠ πάνω από του μέσου όρου, και άρχισε να σκοντάφτει το 2007, ως αποτέλεσμα της φούσκας των ακινήτων, της υψηλής ανεργίας και του μεγάλου εμπορικού ελλείμματος.

3.2 Μακροοικονομική ανάλυση

Σε αυτό το κεφάλαιο θα δούμε κάποια σημαντικά μακροοικονομικά στοιχεία της περιόδου 2000-2012 τα οποία έχουν κατατάξει τις παραπάνω χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις οικονομικά ασθενέστερες (PIIGS). Πριν από τη μακροοικονομική ανάλυση όμως, είναι σημαντικό να παραθέσουμε κάποιους ορισμούς μακροοικονομικών μεγεθών, ώστε να γίνει περισσότερο κατανοητή η ανάλυση στη συνέχεια.

3.2.1 Βασικές έννοιες Μακροοικονομίας

Η μακροοικονομική ασχολείται με τη διάρθρωση, τη συμπεριφορά και τα προβλήματα του συνολικού οικονομικού συστήματος ή επιμέρους τομέων του, αγνοώντας την ατομική οικονομική συμπεριφορά των υποκειμένων της οικονομίας. Τα μακροοικονομικά μεγέθη που θα μελετήσουμε είναι:

- το ΑΕΠ (ακαθάριστο εγχώριο προϊόν)
- η ανεργία και
- το έλλειμμα.

ΑΕΠ

Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ή ΑΕΠ) (αγγλ. Gross Domestic Product - GDP) είναι το σύνολο όλων των προϊόντων και αγαθών που παράγει μια οικονομία, εκφρασμένο σε χρηματικές μονάδες. Με άλλα λόγια είναι η συνολική αξία όλων των τελικών αγαθών (υλικών και άυλων) που παρήχθησαν εντός μιας χώρας σε διάστημα ενός έτους, ακόμα και αν μέρος αυτού παρήχθη από παραγωγικές μονάδες που ανήκουν σε κατοίκους του εξωτερικού. Διαφέρει από το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν γιατί δεν συμπεριλαμβάνει το

εισόδημα που απέκτησαν οι κάτοικοι μιας χώρας στο εξωτερικό. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν εκφράζεται μαθηματικά ως εξής:

$$\text{GDP} = \text{C} + \text{I} + \text{G} + \text{NX}$$

όπου: (C) κατανάλωση, (I) επένδυση, (G) δημόσιες δαπάνες για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών και (NX) καθαρές εξαγωγές μείον τις εισαγωγές.

Κατανάλωση (consumption) είναι η δαπάνη που πραγματοποιούν τα νοικοκυριά για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών, δηλαδή η συνολική τους κατανάλωση.

Επένδυση (investment) είναι η δαπάνη για την αγορά κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, αποθεμάτων και κτιρίων, συμπεριλαμβανόμενης και της δαπάνης για την αγορά νέων κατοικιών. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται και έξοδα αγοράς άυλων αγαθών, όπως τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης.

Δημόσιες δαπάνες (government expenses) είναι οι δαπάνες για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών τις οποίες πραγματοποιούν η τοπική αυτοδιοίκηση, οι κυβερνήσεις των πολιτειών και η ομοσπονδιακή κυβέρνηση π.χ. αγορά αεροπλάνου για την αεροπορία.

Καθαρές εξαγωγές (net exports) είναι η δαπάνη για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στην εγχώρια οικονομία και αγοράζονται από αλλοδαπούς (εξαγωγές).

Εισαγωγές (Imports) Είναι το κόστος οποιωνδήποτε αγαθών ή υπηρεσιών όπου ως χώρα κατασκευής δεν είναι η χώρα στην οποία υπολογίζεται το ΑΕΠ.

Αποπληθωριστής του ΑΕΠ ή Δείκτης Τιμών του ΑΕΠ: αριθμοδείκτης που μετρά τις μεταβολές όλων των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια οικονομία, δηλαδή του ΑΕΠ. Ισούται με το λόγο του ονομαστικού ΑΕΠ στο έτος βάσης προς το ονομαστικό ΑΕΠ στο έτος που έχει επιλεγεί ως βάση επί εκατό.

Μέτρηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος: Υπάρχουν τρεις τρόποι μέτρησης του ΑΕΠ:

1. Η μέθοδος της δαπάνης
2. Μέθοδος αμοιβής συντελεστών
3. Μέθοδος προστιθέμενης αξίας.

Το ΑΕΠ ταξινομείται σε ονομαστικό ΑΕΠ και πραγματικό ΑΕΠ. Το Ονομαστικό ΑΕΠ είναι το άθροισμα των ποσοτήτων τελικών αγαθών που παρήχθησαν επί την τρέχουσα τιμή τους. Το πραγματικό ΑΕΠ υπολογίζεται ως το άθροισμα των ποσοτήτων των τελικών αγαθών επί σταθερές τιμές. Το πραγματικό ΑΕΠ μιας χώρας, στην ουσία δείχνει το οικονομικό της μέγεθος. Μια χώρα με διπλάσιο ΑΕΠ από μια άλλη, σημαίνει ότι είναι οικονομικά διπλάσια. Όμοια, είναι το επίπεδο του πραγματικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος κατά κεφαλήν, δηλαδή ο λόγος του πραγματικού ΑΕΠ προς τον πληθυσμό μιας χώρας. Μας δείχνει το μέσο βιοτικό επίπεδο μιας χώρας. Για τον προσδιορισμό της επίδοσης της οικονομίας από έτος σε έτος οι οικονομολόγοι επικεντρώνουν την προσοχή τους στην αύξηση του ΑΕΠ και όχι στον ρυθμό ανάπτυξης του πραγματικού ΑΕΠ. Η περίοδος θετικής αύξησης του ΑΕΠ ονομάζεται ανάπτυξη ενώ η περίοδος αρνητικής αύξησης ονομάζεται ύφεση. Σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό της ύφεσης, για να έχουμε ύφεση θα πρέπει για 2 συνεχόμενα τρίμηνα να έχουμε αρνητικό ΑΕΠ.

Ανεργία

Υπάρχει ανεργία σε μια οικονομία όταν άτομα που είναι διατεθειμένα να εργαστούν με αμοιβή και τις άλλες συνθήκες που ισχύουν στην αγορά δεν μπορούν να βρουν απασχόληση για το είδος της εργασίας που είναι σε θέση να προσφέρουν. Η ανεργία λοιπόν περιλαμβάνει τον αριθμό των ανθρώπων που δεν έχουν εργασία αλλά ψάχνουν να βρουν. Το εργατικό δυναμικό αποτελείται από όσους έχουν εργασία (απασχολούμενοι) και

εκείνους που δεν απασχολούνται (άνεργοι) αλλά έχουν δηλώσει ότι επιθυμούν και είναι διαθέσιμοι να εργασθούν. Επομένως το εργατικό δυναμικό είναι το άθροισμα της απασχόλησης και της ανεργίας. Έτσι το ποσοστό ανεργίας είναι ο λόγος των ανθρώπων που είναι άνεργοι προς τον αριθμό των ανθρώπων που ανήκουν στο εργατικό δυναμικό.

Έλλειμμα

Δημοσιονομικό Έλλειμμα / Πλεόνασμα (fiscal deficit / surplus)

Το δημοσιονομικό πλεόνασμα ισούται με τη θετική διαφορά των δημόσιων εσόδων μείον τα δημόσια έξοδα. Αντίθετα, όταν τα δημόσια έξοδα είναι μεγαλύτερα από τα δημόσια έσοδα, υπάρχει δημοσιονομικό έλλειμμα.

Πρωτογενές Έλλειμμα (core deficit)

Ως πρωτογενές έλλειμμα ορίζεται η διαφορά ανάμεσα στις τρέχουσες δαπάνες και τα τρέχοντα έσοδα (από φόρους κ.λπ.), μέσα σε μια συγκεκριμένη περίοδο. Εναλλακτικά, το πρωτογενές έλλειμμα προκύπτει αν από το έλλειμμα του γενικού κρατικού προϋπολογισμού, αφαιρεθούν οι τόκοι και τα χρεολύσια των δανείων του δημοσίου.

3.2.2 Μακροοικονομικά στοιχεία των PIIGS

Όπως είδαμε και παραπάνω το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) είναι ένα μέτρο της οικονομικής δραστηριότητας, που ορίζεται ως η αξία όλων των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται μείον την αξία των αγαθών ή υπηρεσιών που χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία τους και αποτελεί το πιο συχνά χρησιμοποιούμενο μέτρο για το συνολικό μέγεθος της οικονομίας. Ο υπολογισμός του ετήσιου ρυθμού αύξησης του όγκου του ΑΕΠ έχει ως στόχο να επιτρέψει τις συγκρίσεις της δυναμικής της οικονομικής ανάπτυξης και κατά την πάροδο του χρόνου αλλά και μεταξύ των οικονομιών διαφόρων μεγεθών. Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) σε σταθερές τιμές (Gross domestic product at constant prices) αναφέρεται στο επίπεδο όγκου του ΑΕΠ. Σε αυτή τη μέθοδο υπολογισμού λαμβάνεται υπόψη η αξία μιας χρονικής περιόδου σαν βάση (στην παρούσα μελέτη, έτος αναφοράς αποτελεί το 2005). Στη θεωρία, τα στοιχεία τιμή και ποσότητα προσδιορίζονται ώστε να υπολογιστεί η αξία και έτσι προκύπτουν οι τιμές βάσης μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου. Δύο βασικές μέθοδοι χρησιμοποιούνται ουσιαστικά στην πράξη. Η πρώτη, αναφέρεται ως αναπροσαρμογή ποσότητας (quantity revaluation), και βασίζεται σε μία μεθοδολογία σύμφωνη με την παραπάνω θεωρία (δηλαδή, πολλαπλασιάζοντας την ποσότητα της τρέχουσας περιόδου με την τιμή που έχουμε θεωρήσει σαν περίοδο βάσης). Η δεύτερη, που συνήθως αναφέρεται ως αποπληθωρισμός τιμών (price deflation), περιλαμβάνει διαχωρισμό των δεικτών των τιμών σε παρατηρούμενες τιμές για να λάβουμε έναν όγκο εκτίμησης. Οι δείκτες των τιμών που χρησιμοποιούνται δημιουργούνται από τις τιμές των κύριων στοιχείων που συμβάλλουν σε κάθε τιμή. Κατά συνέπεια, οι κινήσεις των τιμών δεν θα διογκωθούν από το ρυθμό ανάπτυξης. Παρακάτω παρατηρούμε τα αποτελέσματα για τις οικονομικά ασθενέστερες ευρωπαϊκές χώρες (PIIGS) για τη περίοδο 2000 – 2012.

Πίνακας 1

Λεδομένα που αφορούν το ΑΕΠ των ΡΙΠGS(τιμές αγοράς 2005)

Έτος	Ιρλανδία	Ελλάδα	Ισπανία	Ιταλία	Πορτογαλία
2012	169.9245	168.4766	938.8995	1395.124	151.1356
2011	168.8019	179.9858	951.9417	1425.792	156.0818
2010	166.4209	193.7536	947.9804	1419.604	158.5454
2009	167.7059	203.8304	951.022	1394.347	155.5323
2008	177.3847	210.4308	988.021	1475.412	160.1912
2007	181.2055	210.8845	979.2887	1492.671	160.2048
2006	171.8482	203.6819	946.363	1467.964	156.503
2005	163.0371	193.0497	909.298	1436.38	154.2687
2004	153.9886	188.7456	877.8393	1423.126	153.0822
2003	147.5513	180.8469	850.131	1398.916	150.7303
2002	142.0338	170.7015	824.6538	1399.568	152.1163
2001	134.4537	165.026	802.8939	1393.278	150.9623
2000	127.691	158.3787	774.4751	1367.801	148.0389

* Πηγή: http://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/SelectSerie.cfm

Από τα παραπάνω στοιχεία, παρατηρούμε ότι η περίοδος 2000 – 2008, ήταν μια περίοδος θετικής ανάπτυξης για όλες τις χώρες, ενώ το 2008 – 2012, είναι μια περίοδος αρνητικής ανάπτυξης (ύφεση) για τις τέσσερις από τις πέντε χώρες που εξετάζουμε. Βλέπουμε ότι η Ιρλανδία σε αντίθεση με τις υπόλοιπες χώρες παρουσιάζει θετική ανάπτυξη από το 2011 και έπειτα. Ως αποτέλεσμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, το ΑΕΠ γενικότερα των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. μειώθηκε από €12.495.000 εκατομμύρια το 2008 σε €11.791.000 εκατομμύρια το 2009. Επίσης το άθροισμα των πέντε μεγαλύτερων οικονομιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία και Ισπανία) ήταν 71,6%.

Στη συνέχεια θα ασχοληθούμε με τα αποτελέσματα που αφορούν την ανεργία, εκφράζοντας ποσοστιαία το επίπεδο ανεργίας των οικονομικά ασθενέστερων χωρών. Το ποσοστό ανεργίας αντιπροσωπεύει τους ανέργους ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού με βάση τον ορισμό του International Labour Office (ILO). Το εργατικό δυναμικό είναι ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων ατόμων και των ανέργων. Άνεργοι θεωρούνται τα άτομα ηλικίας 15 έως 74 ετών τα οποία:

- Είναι χωρίς εργασία κατά τη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς.
- Είναι διαθέσιμα να αναλάβουν εργασία εντός των επόμενων δύο εβδομάδων.
- Και έχουν αναζητήσει ενεργά εργασία τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες ή έχουν βρει μια εργασία που θα αναλάβουν μέσα στους επόμενους τρεις μήνες.

Τα παρακάτω αποτελέσματα σχετικά με το ποσοστό ανεργίας των πέντε χωρών αναφέρονται στη περίοδο 2000-2012.

Πίνακας 2

Δεδομένα που αφορούν το ποσοστό ανεργίας των PIIGS

Έτος	Ιρλανδία	Ελλάδα	Ισπανία	Ιταλία	Πορτογαλία
2012	14.8	24.7	25	10.6	15.7
2011	14.7	17.7	21.7	8.4	12.9
2010	13.9	12.6	20.1	8.4	12
2009	12	9.5	18	7.8	10.6
2008	6.4	7.7	11.3	6.7	8.5
2007	4.7	8.3	8.3	6.1	8.9
2006	4.5	8.9	8.5	6.8	8.6
2005	4.4	9.9	9.2	7.7	8.6
2004	4.5	10.5	10.9	8	7.5
2003	4.6	9.7	11.4	8.4	7.1
2002	4.5	10.3	11.4	8.5	5.7
2001	3.9	10.7	10.5	9	4.6
2000	4.2	11.2	11.7	10	4.5

* Πηγή: http://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/SelectSerie.cfm

Παρατηρούμε ότι παρόμοιο κλίμα με το ΑΕΠ επικρατεί και στο ποσοστό ανεργίας, που βλέπουμε να ανεβαίνει σημαντικά από το 2009 και έπειτα για όλες τις οικονομικά ασθενέστερες χώρες. Συγκεκριμένα, με βάση την ανάλυση της Eurostat, συγκριτικά με τα δεδομένα του προηγούμενου έτους, το ποσοστό ανεργίας τον Οκτώβριο του 2010 μειώθηκε σε οκτώ κράτη μέλη και αυξήθηκε σε δεκαεννέα. Η μεγαλύτερη μείωση παρατηρήθηκε στη Γερμανία (από 7,5% σε 6,7%), στη Μάλτα (από 6,9% σε 6,2%), στη Σουηδία (από 8,8% σε 8,1%) και στη Φινλανδία (από 8,7% σε 8,0%). Οι υψηλότερες αυξήσεις καταγράφηκαν στη Λιθουανία (από 14,4% στο 18,4% μεταξύ του τρίτου τριμήνου του 2009 και 2010), στην Ελλάδα (από 9,2% σε 12,2% μεταξύ του δεύτερου τριμήνου του 2009 και 2010) και στη Λετονία (από 16,5% σε 19,4% μεταξύ του δεύτερου τρίμηνο του 2009 και 2010).

Κατά το 2000, ο αριθμός των ανέργων ανερχόταν σε λιγότερα από 20 εκατομμύρια άτομα στην ευρωπαϊκή ένωση των 27 χωρών, ελάχιστα κάτω από το 9% του συνολικού εργατικού δυναμικού. Ο αριθμός αυτός μειώθηκε σε περίπου 19 εκατομμύρια άτομα (ή 8,6%) στις αρχές του 2001 πριν αυξηθεί σε περίπου 21 εκατομμύρια άτομα από τα μέσα του 2002, όπου παρέμεινε μέχρι τα μέσα του 2005. Από τα μέσα του 2005 υπήρξε μια περίοδος πολλών χρόνων σταθερής μείωσης της ανεργίας εντός των 27 χωρών. Με το πρώτο τρίμηνο του 2008, η ανεργία έφτασε στα 16 εκατομμύρια άτομα (αριθμός που αντιστοιχεί σε ποσοστό 6,8%), πριν αυξηθεί απότομα στο ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης. Παρακάτω βλέπουμε και τα ποσοστά ανεργίας όλων των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

Πίνακας 3

Ποσοστά ανεργίας των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Χώρες	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000
Ε.Ε. (27 χώρες)	10.5	9.6	9.7	9	7.1	7.2	8.3	9	9.3	9.1	8.9	8.6	8.8
Ευρωζώνη (17 χώρες)	11.4	10.2	10.1	9.6	7.6	7.6	8.5	9.2	9.3	9	8.5	8.1	8.7
Βέλγιο	7.3	7.2	8.3	7.9	7	7.5	8.3	8.5	8.4	8.2	7.5	6.6	6.9
Βουλγαρία	12.2	11.3	10.3	6.8	5.6	6.9	9	10.1	12.1	13.7	18.2	19.5	16.4
Τσεχία	7	6.7	7.3	6.7	4.4	5.3	7.1	7.9	8.3	7.8	7.3	8	8.7
Δανία	7.7	7.6	7.5	6	3.4	3.8	3.9	4.8	5.5	5.4	4.6	4.5	4.3
Γερμανία	5.5	5.9	7.1	7.8	7.5	8.7	10.3	11.3	10.5	9.8	8.7	7.9	8
Εσθονία	10	12.5	16.9	13.8	5.5	4.6	5.9	7.9	9.7	10.1	10.3	12.6	13.6
Ιρλανδία	14.8	14.7	13.9	12	6.4	4.7	4.5	4.4	4.5	4.6	4.5	3.9	4.2
Ελλάδα	24.7	17.7	12.6	9.5	7.7	8.3	8.9	9.9	10.5	9.7	10.3	10.7	11.2
Ισπανία	25	21.7	20.1	18	11.3	8.3	8.5	9.2	10.9	11.4	11.4	10.5	11.7
Γαλλία	10.3	9.6	9.7	9.5	7.8	8.4	9.2	9.3	9.3	8.9	8.3	8.2	9
Ιταλία	10.6	8.4	8.4	7.8	6.7	6.1	6.8	7.7	8	8.4	8.5	9	10
Κύπρος	12.1	7.9	6.5	5.5	3.8	4.1	4.7	5.5	4.7	4.2	3.6	4	4.8
Λετονία	14.9	16.2	19.8	18.2	8	6.5	7.3	9.6	11.2	11.3	12.8	12.9	13.7
Λιθουανία	13	15.3	18	13.6	5.3	3.8	5.2	8	11.3	12.4	13.8	17.4	16.4
Λουξεμβούργο	5	4.8	4.6	5.1	4.9	4.2	4.6	4.6	5	3.8	2.6	1.9	2.2
Ουγγαρία	10.8	10.9	11.2	10	7.8	7.4	7.5	7.2	6.1	5.8	5.6	5.6	6.3
Μάλτα	6.5	6.5	6.9	6.9	6	6.5	6.9	7.3	7.2	7.7	7.4	7.6	6.7
Ολλανδία	5.3	4.4	4.5	3.7	3.1	3.6	4.4	5.3	5.1	4.2	3.1	2.5	3.1
Αυστρία	4.4	4.2	4.4	4.8	3.8	4.4	4.8	5.2	4.9	4.3	4.2	3.6	3.6
Πολωνία	10.2	9.6	9.6	8.1	7	9.6	13.9	17.9	19.1	19.7	20	18.3	16.1
Πορτογαλία	15.7	12.9	12	10.6	8.5	8.9	8.6	8.6	7.5	7.1	5.7	4.6	4.5
Ρουμανία	7	7.4	7.3	6.9	5.8	6.4	7.3	7.2	8	6.8	7.5	6.6	6.8
Σλοβενία	9	8.2	7.3	5.9	4.4	4.9	6	6.5	6.3	6.7	6.3	6.2	6.7
Σλοβακία	14	13.6	14.5	12.1	9.6	11.2	13.5	16.4	18.4	17.7	18.8	19.5	18.9
Φινλανδία	7.7	7.8	8.4	8.2	6.4	6.9	7.7	8.4	8.8	9	9.1	9.1	9.8
Σουηδία	7.7	7.5	8.4	8.3	6.2	6.1	7.1	7.7	7.4	6.6	6	5.8	5.6
Μ. Βρετανία	7.9	8	7.8	7.6	5.6	5.3	5.4	4.8	4.7	5	5.1	5	5.4

* Πηγή: http://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/SelectSerie.cfm

Τέλος θα εστιάσουμε στο έλλειμμα και στο χρέος των αδύναμων οικονομικά χωρών (PIIGS). Με βάση την Eurostat, στην Ευρωζώνη το δημοσιονομικό έλλειμμα ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκε από 2,0% το 2008 σε 6,3% το 2009, και στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε από 2,3% σε 6,8%. Για το 2009, μόνο δύο κράτη μέλη σημείωσαν βελτίωση του κυβερνητικού ισοζυγίου ως προς το έλλειμμα σαν ποσοστό του ΑΕΠ σε σχέση με το 2008, ενώ τα υπόλοιπα 25 κράτη μέλη, παρουσίασαν επιδείνωση του κυβερνητικού ισοζυγίου.

Πίνακας 4

Δεδομένα που αφορούν το κυβερνητικό ισοζύγιο των PIGS(με βάση το ΑΕΠ)

Έτος	Ιρλανδία	Ελλάδα	Ισπανία	Ιταλία	Πορτογαλία
2012	-7.67148	-6.64914	-10.1588	-2.81014	-5.00829
2011	-13.2846	-9.50215	-9.44558	-3.78537	-4.38857
2010	-30.8696	-10.8349	-9.67401	-4.3348	-9.83374
2009	-13.9388	-15.6079	-11.1728	-5.36858	-10.1692
2008	-7.35434	-9.92463	-4.4926	-2.67309	-3.69706
2007	0.073502	-6.76376	1.922403	-1.58956	-3.21231
2006	2.932794	-6.0219	2.368837	-3.41105	-4.62712
2005	1.670485	-5.63534	1.265152	-4.49227	-6.48883
2004	1.395046	-7.42178	-0.12647	-3.56715	-4.04063
2003	0.421566	-5.71417	-0.3702	-3.64631	-3.74493
2002	-0.3009	-4.83542	-0.23613	-3.16383	-3.43247
2001	0.951507	-4.44041	-0.54512	-3.18705	-4.81102
2000	4.749732	-3.7342	-0.95586	-0.91063	-3.31317

* Πηγή: http://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/SelectSerie.cfm

Το 2009, οι δείκτες του ελλείμματος ήταν υψηλότεροι από την τιμή που είχε οριστεί ως στόχος (της τάξεως του -3% του ΑΕΠ) σε 22 κράτη μέλη, ενώ για το 2008, πάνω από την τιμή που είχε οριστεί ως στόχος ήταν μόλις 11 κράτη μέλη. Τα μεγαλύτερα δημόσια ελλείμματα ως ποσοστό του ΑΕΠ καταγράφηκαν το 2009 από την Ιρλανδία (-14%), Ελλάδα (-15,6%), το Ηνωμένο Βασίλειο (-11,5%), Ισπανία (-11,2%), Πορτογαλία (-10%), Λετονία (-9,0%), Λιθουανία (-8,9%) και τη Ρουμανία (-8,3%). 11 κράτη μέλη είχαν ελλείμματα πάνω από την τιμή στόχου -3%, το 2008 και το 2009, και αυτά ήταν: η Μάλτα, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Γαλλία, η Ρουμανία, η Λιθουανία, η Λετονία, η Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ελλάδα και η Ιρλανδία. Παρατηρούμε ότι η Ελλάδα έχει ένα έλλειμμα που υπερβαίνει το όριο του -3% για όλη την περίοδο αναφοράς 2000-2012.

Πίνακας 5

Δεδομένα που αφορούν τα χρέη των ΡΙΙGS ως ποσοστό του ΑΕΠ

Έτος	Ιρλανδία	Ελλάδα	Ισπανία	Ιταλία	Πορτογαλία
2012	117.2	161.6	88.4	127.1	120.6
2011	106.4	170.6	69.3	120.7	108.0
2010	92.2	148.3	61.5	119.2	93.5
2009	64.9	129.7	53.9	116.4	83.2
2008	44.5	112.9	40.2	106.1	71.7
2007	25.0	107.2	36.3	103.3	68.4
2006	24.6	107.5	39.7	106.3	69.4
2005	27.3	101.2	43.2	105.7	67.7
2004	29.5	98.9	46.3	103.4	61.9
2003	30.7	97.4	48.8	103.9	59.4
2002	32.0	101.7	52.6	105.1	56.8
2001	35.2	103.7	55.6	108.2	53.8
2000	35.1	103.4	59.4	108.5	50.7

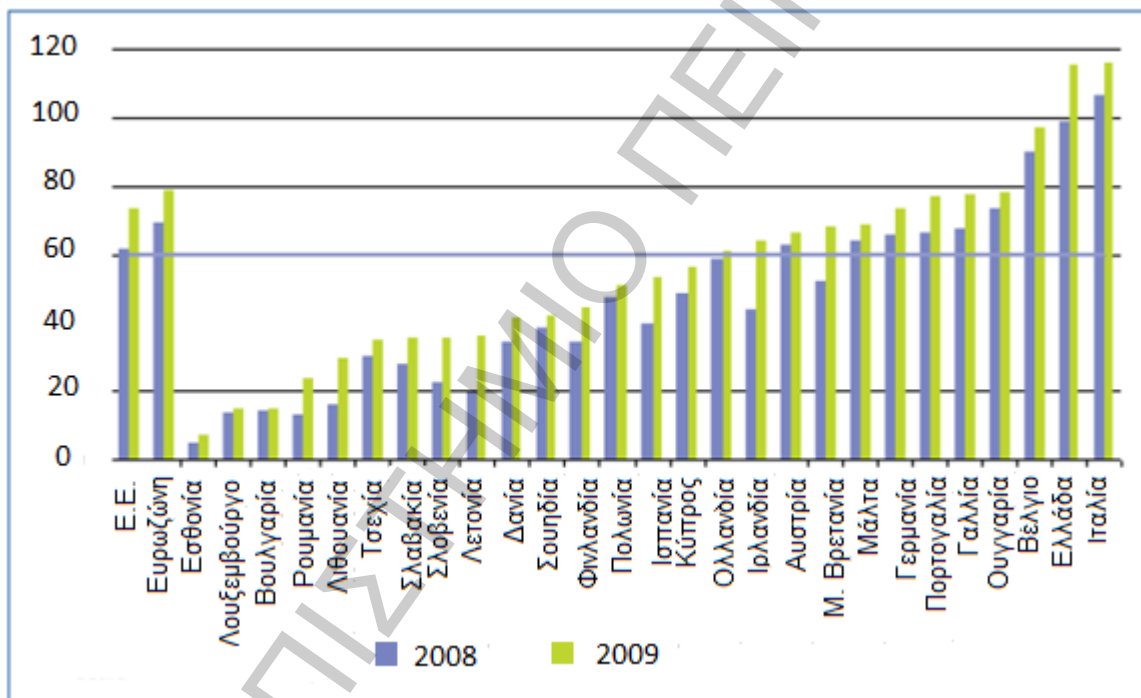
* Πηγή: http://ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/SelectSerie.cfm

Στην Ευρωζώνη το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκε από 69,4% στο τέλος του 2008 σε 78,7% στο τέλος του 2009, και στην Ευρωπαϊκή Ένωση από 61,6% σε 73,6%. Στο τέλος του 2009, τα χαμηλότερα ποσοστά του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ καταγράφηκαν από την Εσθονία (7,2%), Λουξεμβούργο (14,5%), Βουλγαρία (14,8%), Ρουμανία (23,7%) και Λιθουανία (29,3%). Δώδεκα κράτη μέλη είχαν δείκτες δημοσίου χρέους υψηλότερους από το 60% του ΑΕΠ το 2009: Ιταλία (116,4%), Ελλάδα (129,7%), Βέλγιο (96,7%), Ουγγαρία (78,3%), Γαλλία (77,6%), Πορτογαλία (83,2%), Γερμανία (73,2%), Μάλτα (69,1%), Ηνωμένο Βασίλειο (68,1%), Αυστρία (66,5%), Ιρλανδία (64,9%) και Ολλανδία (60,9%). Το 2009, το δημόσιο χρέος προς το ΑΕΠ αυξήθηκε και για τα 27

κράτη μέλη σε σύγκριση με το 2008. Η μεγαλύτερη αύξηση του δείκτη του χρέους μεταξύ των ετών 2008 και 2009 παρατηρήθηκε στην Ιρλανδία (κατά 20,4 μονάδες), Λετονία (κατά 16,6 μονάδες), το Ηνωμένο Βασίλειο (κατά 16,1 μονάδες), την Ελλάδα (κατά 16,8 μονάδες), τη Λιθουανία (κατά 13,7 μονάδες) και την Ισπανία (κατά 13,7 μονάδες).

Διάγραμμα 1

Κυβερνητικά χρέη περιόδου 2008-2009 ως ποσοστό του ΑΕΠ

* Πηγή: Eurostat

3.3 Η περίπτωση της Κύπρου

Η Κύπρος βρίσκεται στην Ανατολική Μεσόγειο θάλασσα, ανατολικά της Ελλάδας και νότια της Τουρκίας. Είναι μια από τις χώρες που δεν είναι αρκετά μεγάλες ώστε να τραβήξει την προσοχή των μεγάλων επενδυτικών χωρών. Η χώρα έχει πληθυσμό 1 εκατομμύριο κατοίκους από τους οποίους, το 77% είναι Έλληνες, το 18% Τούρκοι και το 5% άλλες εθνότητες, με μέση ηλικία 35 ετών. Το μέγεθος της χώρας είναι περίπου 7.800 τετραγωνικά μέτρα. Όλα τα παραπάνω στοιχεία, δεν φανερώουν ότι η Κύπρος θα μπορούσε να είναι η χώρα που θα απασχολήσει τα διεθνή πρωτοσέλιδα ως πρώτη είδηση.

Μέχρι το 2009, η Κύπρος είχε καταφέρει να γυρίσει την οικονομία της σε θετικά νούμερα. Το 2003 έχοντας έλλειμμα 6,3%, έθεσε σε εφαρμογή μια σειρά μέτρων λιτότητας που τελικά οδήγησε τη χώρα στο πλεόνασμα του 1,2% το 2008. Όταν ξέσπασε η οικονομική κρίση, η Κύπρος γύρισε στις δύσκολες εποχές λόγω της μεγάλης έκθεσής της στο ελληνικό χρέος. Το 2012, η χώρα συρρικνώθηκε κατά 2,3%. Η Κύπρος υποβαθμίστηκε πολλές φορές το 2012, με φορείς όπως η Fitch να της δίνει βαθμολογία BB και με προειδοποίηση για περαιτέρω υποβαθμίσεις. Αυτό την οδήγησε στον δανεισμό με αρκετά υψηλά επιτόκια.

Ο τραπεζικός τομέας της Κύπρου αξίζει περίπου οκτώ φορές το μέγεθος της οικονομίας της, με σχεδόν 19 δισεκατομμύρια δολάρια, με το ένα τρίτο του συνόλου των καταθέσεων, να προέρχονται από ρωσικές πηγές. Ο Dmitry Rybolovlev, ο μεγαλύτερος Ρώσος επενδυτής, έχει σχεδόν το 10% του μετοχικού κεφαλαίου της Κυπριακής Τράπεζας, το οποίο ισούται με 8 έως 10 δισεκατομμύρια δολάρια. Γενικότερα η Ρώσικη ελίτ χρησιμοποιεί τις Κυπριακές τράπεζες, ώστε να αποφύγει την πολιτική αβεβαιότητα και τη διαφθορά της Ρωσίας. Επιπλέον, τα χρήματα που κερδήθηκαν με παράνομα μέσα συχνά διοχετεύονται στη Κύπρο, λόγω της πολιτικής της να εθελουφλεί. Η Ρωσία εκτιμά ότι 49 δισεκατομμύρια δολάρια μεταφέρθηκαν παράνομα σε λογαριασμούς του εξωτερικού κατά την περσινή χρονιά – ποσό που αντιστοιχεί στο 2,5% του ΑΕΠ της Ρωσίας. Υπάρχει μάλιστα η ανησυχία ότι αν η Κύπρος υποβάλλει ελέγχους στην κίνηση κεφαλαίων, οι

Ρωσικές τράπεζες θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν απώλειες ίσες με το 2% του ΑΕΠ της χώρας, διότι οι Ρώσικες τράπεζες έχουν δανείσει σε Ρώσικες εταιρείες που εδρεύουν στην Κύπρο 40 δισεκατομμύρια δολάρια. Παρά το γεγονός ότι οι Ρώσοι επίσημα το αρνούνται, οι πράξεις τους αποδεικνύουν ότι είναι αυτοί που προσπαθούν να σώσουν τη Κύπρο.

Η Κύπρος ήταν σίγουρο πως θα καταρρεύσει λόγω της έκθεσής της στην Ελλάδα. Και αυτή, όπως και η Ελλάδα και άλλες χώρες, αναγκάστηκε να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση ένα σχέδιο διάσωσης. Αυτή τη φορά όμως η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έδειξε πρόθυμη να πει το «ναι», όπως κατ' επανάληψη έκανε με την Ελλάδα. Αντίθετα μάλιστα η Ε.Ε. δήλωσε: "αν πρόκειται να σας βοηθήσουμε, μπορείτε πρώτοι να βοηθήσετε τον εαυτό σας". Αυτή ήταν η αρχή μιας αμφιλεγόμενης και πρωτοφανής κίνησης για να αναγκαστούν όλοι όσοι έχουν καταθέσει χρήματα σε κυπριακή τράπεζα, να πληρώσουν για το πακέτο διάσωσης.

Το σχέδιο λοιπόν για τη διάσωση της Κύπρου στηρίχθηκε σε υψηλούς φόρους. Συγκεκριμένα κάποιος με περισσότερα από 100.000 ευρώ σε καταθέσεις θα έπρεπε να πληρώσει ένα φόρο 9,9%, και κάποιος με λιγότερα από 100.000 ευρώ, 6,75% φόρο. Η ιδέα όπως μπορεί κανείς εύκολα να διαπιστώσει ήταν απλή: αφήστε τους Ρώσους να πληρώσουν για τη διάσωση. Όμως με το σχέδιο αυτό, δεν έλαβαν υπόψη τους Κύπριους πολίτες, οι οποίοι είναι επίσης καταθέτες των τραπεζών και ζουν σε μια χώρα με βαθιά ύφεση. Το σχέδιο αυτό προέβλεπε να προσδώσει 5,8 δισεκατομμύρια ευρώ.

Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, προκύπτει η ανασφάλεια των επενδυτών σχετικά με το πόσο ασφαλή είναι τα χρήματα τους σε οποιαδήποτε τράπεζα σε όλο τον κόσμο, από τη στιγμή μάλιστα που έχει οριστεί το αναφερθέν προηγούμενο. Επίσης οι επενδυτές πλέον ανησυχούν ότι αυτή η ιστορία θα σηματοδοτήσει την επιστροφή της Ευρωζώνης στα προβλήματα, κάτι που θα οδηγήσει σε ασταθής αγορές σε όλο τον κόσμο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

4.1. Η ιστορία του δημόσιου χρέους στην Ελλάδα και το χρονικό της κρίσης

Πίσω από το Ελληνικό δημόσιο χρέος υπάρχει μια μεγάλη ιστορία με αρκετό ενδιαφέρον. Από τον 5^ο κιώλας αιώνα π.Χ. συναντάμε τις πρώτες αναφορές για δημόσια δάνεια στην Αρχαία Ελλάδα. Στη συνέχεια κατά τον Πελοποννησιακό Πόλεμο γίνεται χρήση δανείων για την κάλυψη στρατιωτικών δαπανών καθώς οι φόροι και τα λάφυρα δεν ήταν επαρκή. Η θρησκευτική εξουσία από τη μεριά της δάνειζε τις πόλεις-κράτη αποθησαυρίζοντας τις προσφορές των πιστών. Στη Σπάρτη γίνεται χρήση των αποταμιεύσεων των ιερών της Ολυμπίας και των Δελφών, ενώ στην Αθήνα έχουμε τη σύναψη 3 δανείων με ιερείς της Αθηνάς Πολιάδος, Αθηνάς Νίκης και Αρτέμιδος. Η πολλαπλά επαναλαμβανόμενη αυτή διαδικασία και η ύβρις του δημοσίου χρέους οδηγεί στην παρακμή πόλεων-κρατών της Αρχαίας Ελλάδας και την άνοδο της Ρώμης.

Εν συντομία θα αναφέρουμε και το χρονικό της παρούσας οικονομικής κρίσης της Ελλάδας. Η πολυετής κακή οικονομική διαχείριση του παρελθόντος έφτασε στο απροχώρητο το 2009 όπου στη χώρα ανακοινώθηκαν εκλογές. Στη συνέχεια η αδράνεια της νέας κυβέρνησης κορυφώθηκε με τις δηλώσεις του πρωθυπουργού Παπανδρέου στις 23/4/2010 που στην ουσία επισημοποιούσε την πτώχευση της Ελλάδας. Αυτές οι κινήσεις λοιπόν οδήγησαν στην αξιοπιστία της χώρας και στη συνέχεια στο Μνημόνιο Ι, στο Μνημόνιο ΙΙ και τελικά στο πλήγμα των τραπεζών και στην κατάρρευση των ασφαλιστικών ταμείων.

Σημαντικό μερίδιο ευθύνης όμως έχουν και οι Έλληνες πολίτες, η νοοτροπία των οποίων αντιπροσωπεύεται εύστοχα από το παρακάτω σχήμα:

Εδώ βλέπουμε το ιστορικό των αξιολογήσεων των διεθνών οίκων αξιολόγησης για την Ελλάδα:

Moody's	
2/3/2012	C
25/7/2011	Ca
1/6/2011	Caa1
7/3/2011	B1
14/6/2010	Ba1
22/4/2010	A3
22/12/2009	A2
4/11/2002	A1
14/7/1999	A2
23/12/1996	Baa1
24/5/1994	Baa3
19/7/1990	Baa1

FITCH	
14/3/2012	B-
9/3/2012	RD
22/2/2012	C
28/12/2011	CCC
26/10/2011	CCC
13/7/2011	CCC
20/5/2011	B+
14/1/2011	BB+
21/12/2010	BBB-
9/4/2010	BBB-
8/12/2009	BBB+
22/10/2009	A-
12/5/2009	A
20/10/2008	A
5/3/2007	A
16/12/2004	A
28/9/2004	A+
20/10/2003	A+
23/10/2002	A
20/6/2001	A
21/9/2000	A-
27/7/2000	A-

4.2. Το Ελληνικό πρόβλημα

Το ελληνικό πρόβλημα είναι ένα εκρηκτικό μίγμα που περιλαμβάνει τις εξής συνιστώσες:

- συνολικό *δημόσιο χρέος* που σύντομα θα ξεπεράσει τα **350 δις ευρώ**
- το *δημοσιονομικό έλλειμμα* έφτασε τα **10,139 δις ευρώ** την περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου 2011 και 24,1 δις ευρώ το 2010 από 36,3 δις ευρώ το 2009
- ένα *διαρκώς συρρικνούμενο ΑΕΠ* που ανήλθε σε **230 δις €** το 2010
- *τόκοι ομολόγων* και *ΕΓΕΔ* που ετησίως πλησιάζουν τα **20 δις ευρώ**
- *λήξεις ομολόγων* 2011-2013 που φτάνουν τα **126,5 δις ευρώ**
- *παρελθόντα ανθρώπινα σφάλματα* από πολιτικούς, επιχειρηματίες και νοικοκυριά (δηλαδή απ' όλους μας)
- κοινωνικές ομάδες που έχουν συμφέρον και επιζητούν την *αδράνεια, υψηλή ανεργία και αβέβαιο μέλλον*, όχι μόνο για τη νεολαία μας, αλλά και το ίδιο το έθνος μας
- μια *κακή ψυχολογία* που αναζητά ανάταση
- ένα *ντόμινο effect* με πολλαπλές παράπλευρες απώλειες *που δυνητικά μπορεί να παρασύρει ολόκληρη την ευρωζώνη.*

4.2.1 Δημοσιονομικός εκτροχιασμός

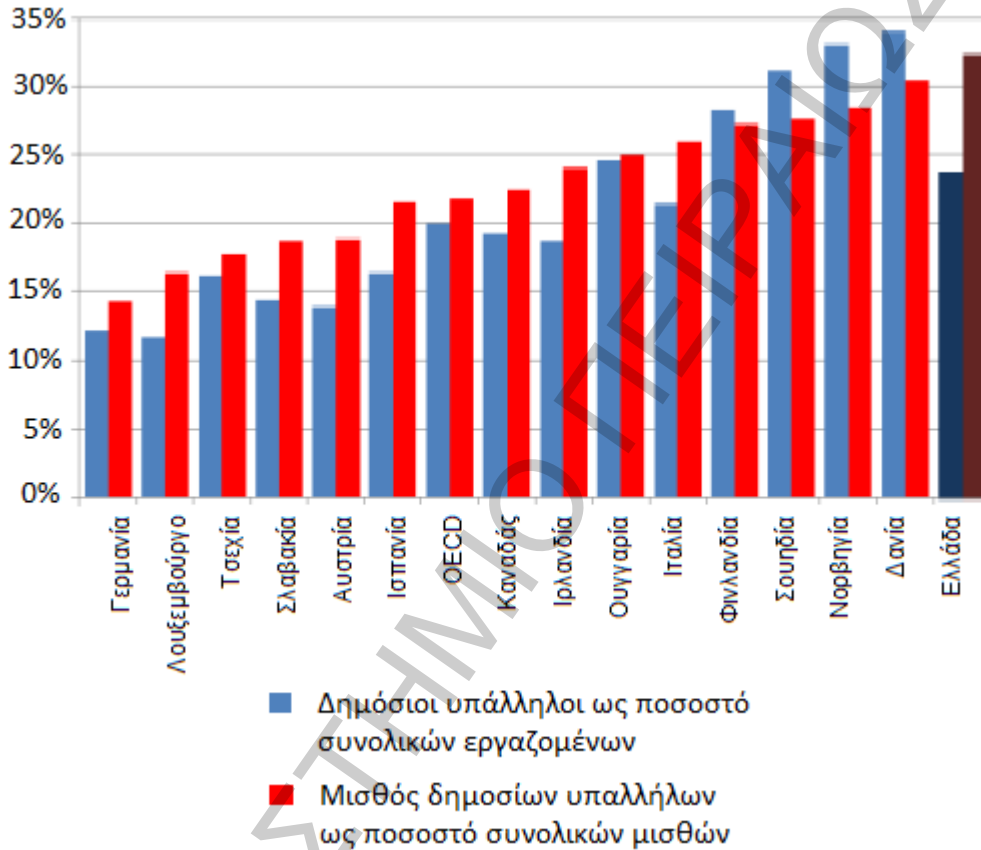
Τα κύρια χαρακτηριστικά του δημοσιονομικού εκτροχιασμού από την πλευρά των δαπανών είναι:

- Η επέκταση του κράτους

- Αύξηση του αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων (διπλασιάστηκαν από το 1980)
- Παροχή ειδικών προνομίων σε κοινωνικές ομάδες
- Ο μέσος όρος των δαπανών για τους μισθούς στο δημόσιο τομέα αυξήθηκε κατά 100% κατά την τελευταία δεκαετία, και η απασχόληση στον δημόσιο τομέα ξεπέρασε το 10%
- Στον δημόσιο τομέα επικρατεί έλλειψη σχεδιασμού, διαφάνειας, κινήτρων και ποσοτικοποίησης των αποτελεσμάτων

Διάγραμμα 2

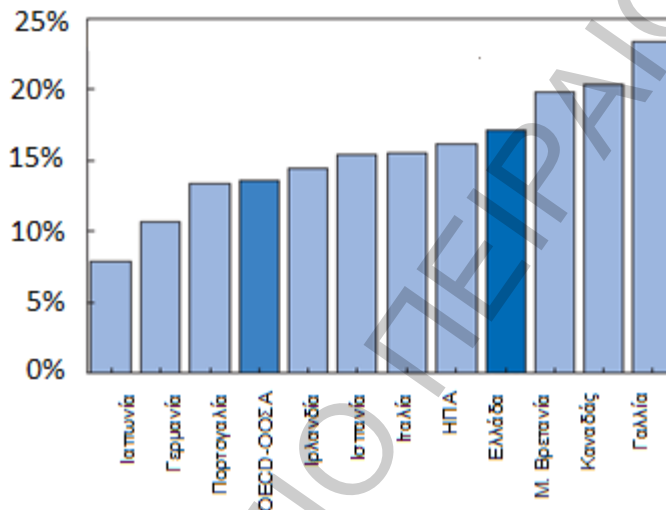
Δημόσιοι Υπάλληλοι:
Αριθμοί και αποζημιώσεις ως ποσοστό της συνολικής οικονομίας (2007)

* Πηγή: *Greece at a Glance, Policies for a Sustainable Recovery, OECD, March 2010 – OECD Economic Surveys: Greece, AUG 2011*

- Οι δημόσιοι υπάλληλοι αντιπροσωπεύουν μεγαλύτερο ποσοστό της συνολικής απασχόλησης στην Ελλάδα (17%) σε σχέση με το μέσο όρο του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης ΟΟΣΑ (15,3%)

Διάγραμμα 3
Δημόσιοι υπάλληλοι σε ποσοστό συνολικών υπαλλήλων, 2009

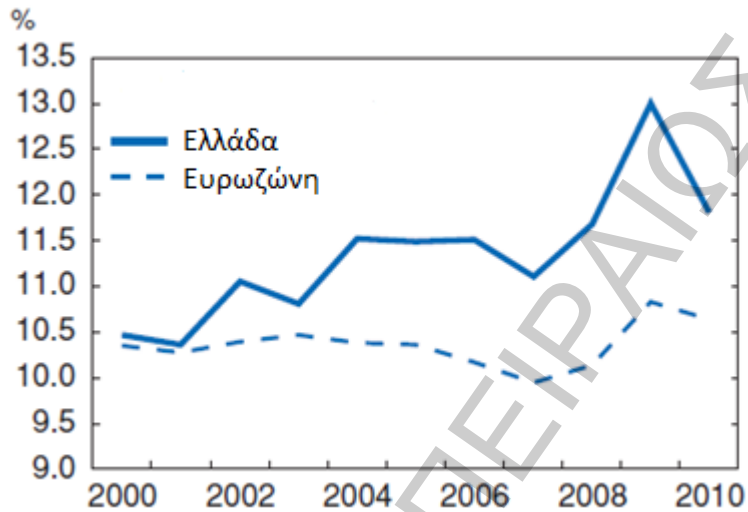

* Πηγή: *Greece at a Glance, Policies for a Sustainable Recovery, OECD, March 2010 – OECD Economic Surveys: Greece, AUG 2011*

- Κατά την τελευταία δεκαετία, η μισθοδοσία του δημοσίου έχει αυξηθεί γρηγορότερα, και είναι τώρα μεγαλύτερη με βάση το ποσοστό του ΑΕΠ από το μέσο όρο της ευρωζώνης

Διάγραμμα 4

Δημόσιες δαπάνες μισθών σε ποσοστό του ΑΕΠ

* Πηγή: *Greece at a Glance, Policies for a Sustainable Recovery, OECD, March 2010 – OECD Economic Surveys: Greece, AUG 2011*

-Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης δεν ήταν βιώσιμο

Πίνακας 6

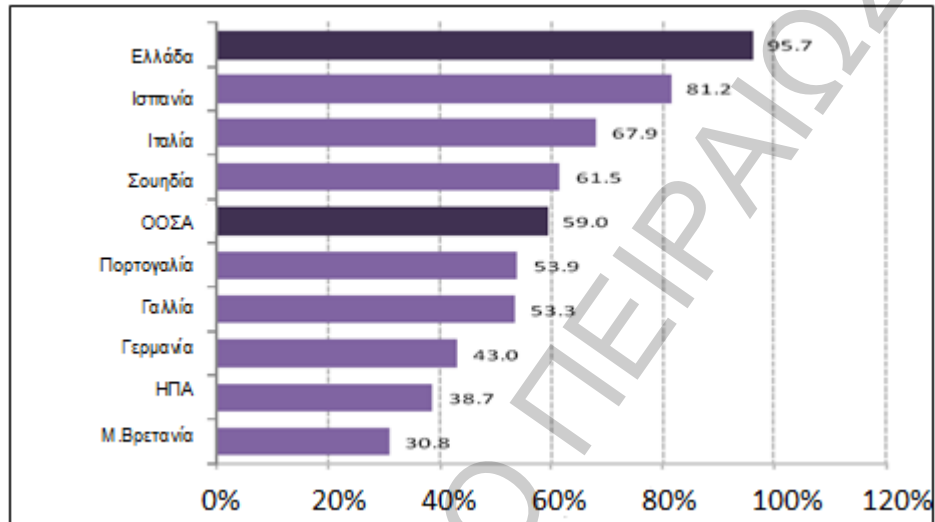
Συντάξεις (% του ΑΕΠ)

Χώρες	2009	2010*	2060	2060**
Γερμανία	10.4		12.7	
Ελλάδα	11.7	13.2	24.1	13.9
Ισπανία	8.4		15.1	
Γαλλία	13		14	
Ιρλανδία	4.7		11.1	
Ιταλία	14		13.6	
Πορτογαλία	11.4		13.5	
Φινλανδία	10		3.3	
Κύπρος	6.3		17.7	
Πολωνία	11.6		8.8	
Ε.Ε.	10.2		12.6	
Ευρωζώνη	11.1		13.9	

*Πηγή: *2009 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU-27 Member States (2008-2060)*

Διάγραμμα 5

Ποσοστό αναπλήρωσης συντάξεων (πριν τη μεταρρύθμιση)

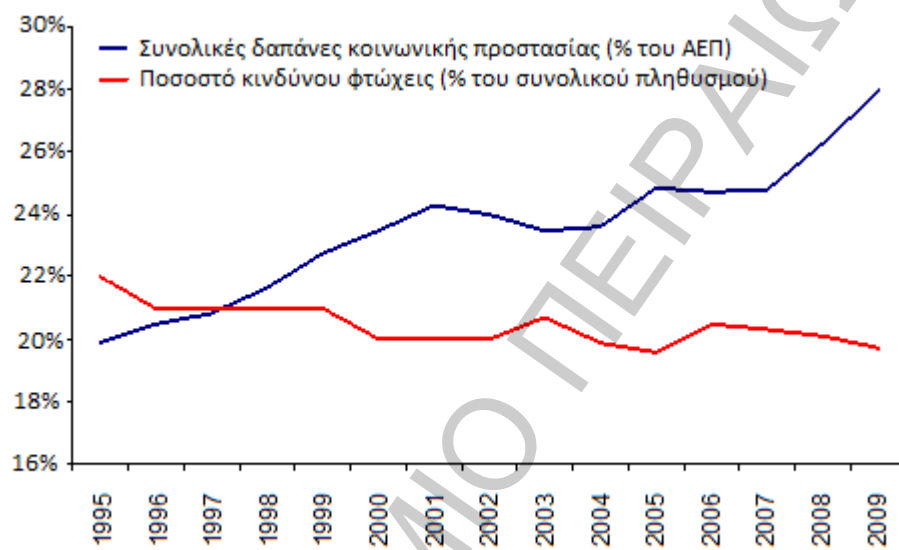

*Πηγή: *European Commission - Greece at a Glance, Policies for a Sustainable Recovery, OECD, March 2010*

Το παράδοξο της κοινωνικής πολιτικής της Ελλάδας είναι ότι ενώ οι συνολικές δαπάνες για την κοινωνική προστασία αυξήθηκαν, το ποσοστό του κινδύνου λόγω της φτώχειας, παρέμεινε το ίδιο. Αυτό συνέβη γιατί τα χρήματα ξοδεύτηκαν στις συντάξεις (οι οποίες είναι υψηλές χωρίς αντίστοιχες εισφορές) και στις συνταγογραφήσεις φαρμάκων, τα δημόσια νοσοκομεία στερούνται λογιστικών προτύπων και συστημάτων, υπάρχει υπερτιμολόγηση των ιατρικών προμηθειών και εξοπλισμού, έλλειψη ελέγχου των δαπανών και τέλος υψηλά περιθώρια κέρδους των φαρμακοποιών.

Διάγραμμα 6

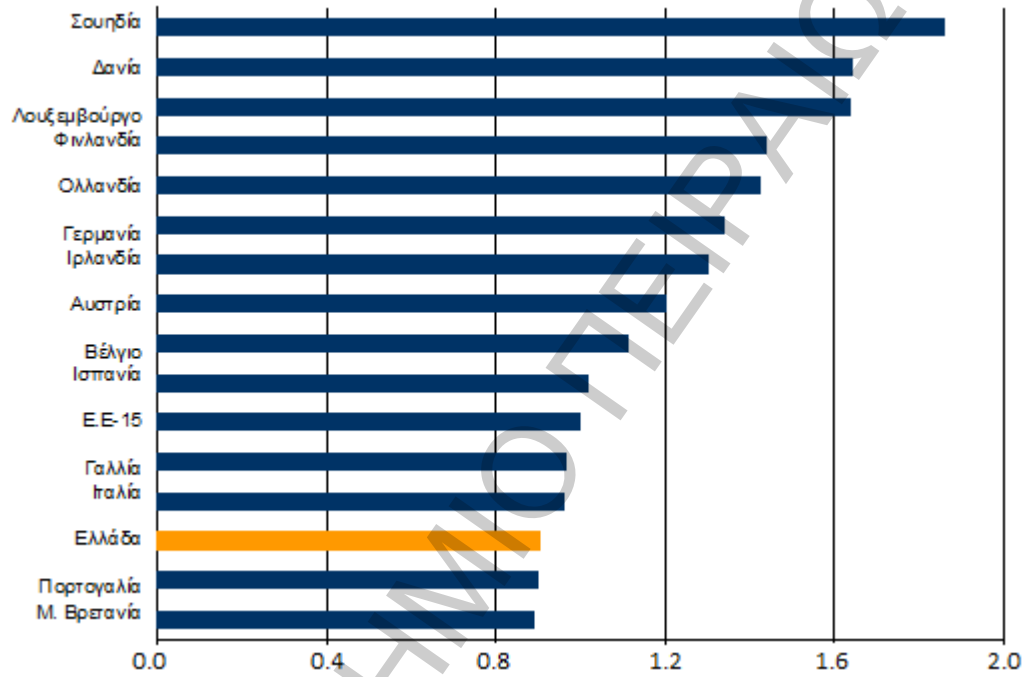
Οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας έναντι όριο της φτώχειας στην Ελλάδα

*Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 7

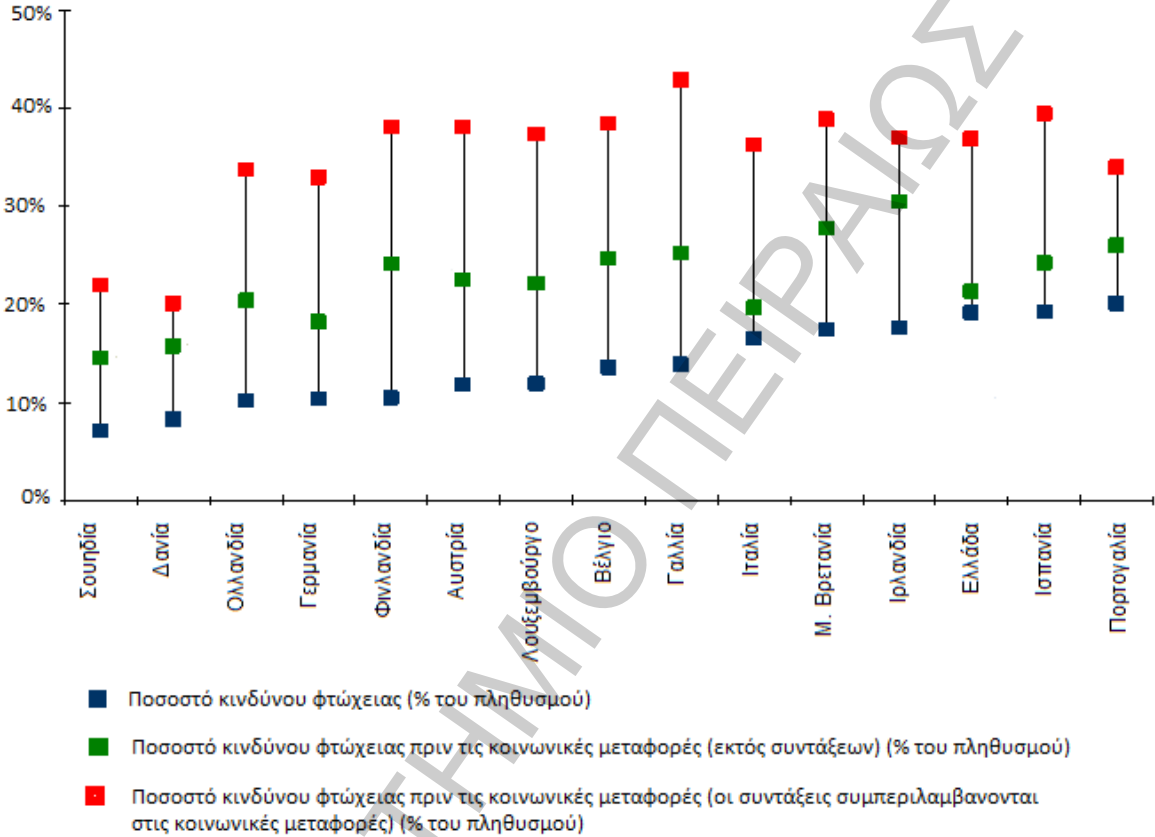
Σχετική αποτελεσματικότητα των δαπανών κοινωνικής προστασίας στο ποσοστό φτώχειας (δείκτης) (μ.ο. 1995-2009)

*Πηγή: Eurostat, INE GSEE – Observatory of Social-Economic-Fiscal Developments: Poverty & Inequality, University of Athens – Department of Economics

Διάγραμμα 8

Όριο Φτώχειας (% του πληθυσμού πριν και μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις)
(μ.ο. 1995-2009)

*Πηγή: Eurostat, INE GSEE – Observatory of Social-Economic-Fiscal Developments: Poverty & Inequality, University of Athens – Department of Economics

Στο τελευταίο διάγραμμα παρατηρούμε ότι το όριο της φτώχειας πριν από τις κοινωνικές παροχές (εκτός των συντάξεων) είναι σχετικά υψηλό. Αλλά το όριο της φτώχειας, αφού συμπεριληφθούν όλες οι κοινωνικές παροχές (συμπεριλαμβανομένων και των συντάξεων) είναι κ. πάλι υψηλό (19,1%). Το υψηλό ποσοστό του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας οφείλεται στην πολύ κακή αναδιανομή των κοινωνικών παροχών (εκτός των συντάξεων), που όπως βλέπουμε είναι η χειρότερη μεταξύ των Ευρωπαϊκών χωρών.

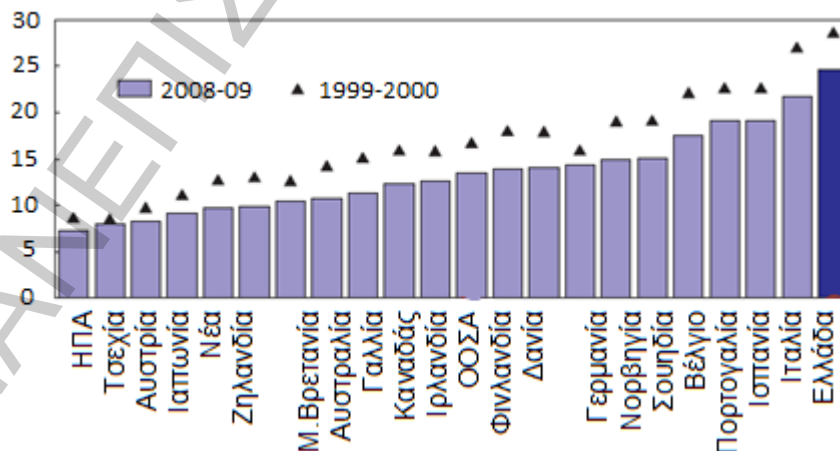
Τα κύρια χαρακτηριστικά του δημοσιονομικού εκτροχιασμού από την πλευρά των εσόδων είναι:

- Τα πιο σοβαρά προβλήματα της αποτελεσματικότητας και της φοροδιαφυγής αφορούν φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων:

- Τα έσοδα από φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων ήταν 4% του ΑΕΠ χαμηλότερα από το μέσο όρο της ευρωζώνης για τη περίοδο 2005-2009
- Για το 2009, το 94% των φορολογουμένων δήλωσε ετήσιο εισόδημα μικρότερο των 30.000 ευρώ
- Προσωπική φοροδιαφυγή εισοδήματος: 2,5% - 3,8% του ΑΕΠ (σχετίζεται επίσης με το μεγάλο μερίδιο του εισοδήματος των αυτοαπασχολούμενων: 24% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο τη περίοδο 2005-2009 έναντι 12,5% του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη).

Διάγραμμα 9

Το μέγεθος της παραοικονομίας
(% του ΑΕΠ)

*Πηγή: *Greece at a Glance, Policies for a Sustainable Recovery, OECD, March 2010.*

Διάγραμμα 10

Υψηλή αναποτελεσματικότητα είσπραξης φόρων

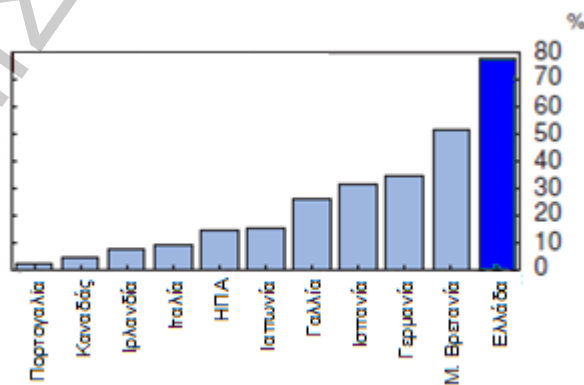

Schneider, F. (2009), "The Size of the Shadow Economy in 21 OECD Countries Using MIMIC and Currency Demand Approach".

Διάγραμμα 11

Φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων

Αφορολόγητο όριο

*Πηγή: OECD Economic Surveys: Greece, AUG 2011

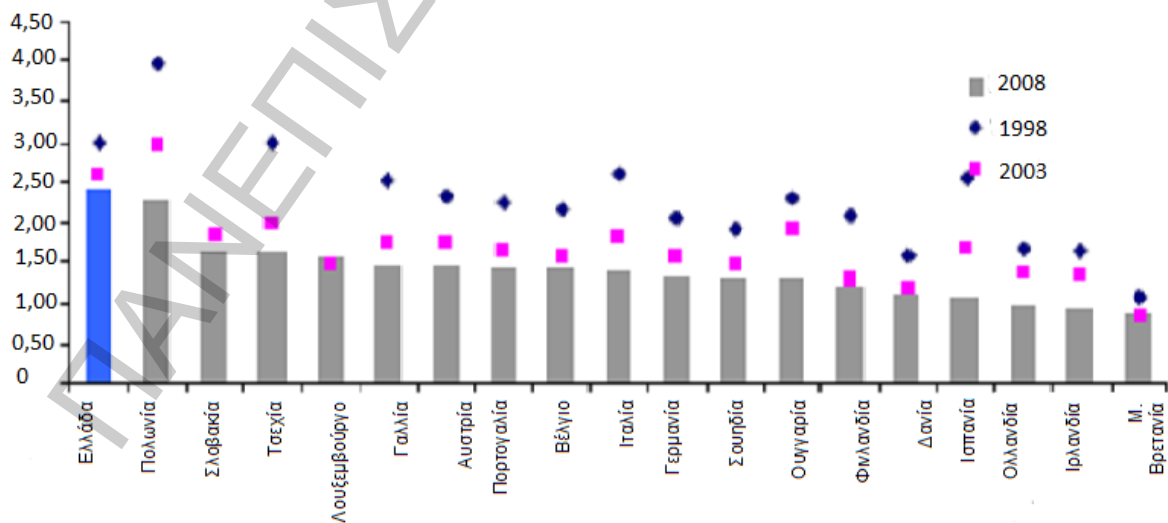
4.2.2 Απώλεια ανταγωνιστικότητας

Η Ελλάδα έχει χάσει έδαφος στην διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα. Σύμφωνα με το IMD Παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας η χώρα κατείχε τη 56^η θέση ανάμεσα σε 59 χώρες, ενώ το 2004 κατείχε την 37^η. Στο παγκόσμιο οικονομικό φόρουμ κατετάγη στην 90^η θέση ανάμεσα σε 139 χώρες, ενώ το 2004 βρισκόταν στη 35^η. Τέλος σύμφωνα με τη παγκόσμια τράπεζα η Ελλάδα βρισκόταν στην 109^η θέση ανάμεσα σε 183 χώρες το 2011, ενώ το 2006 βρισκόταν στην 80^η.

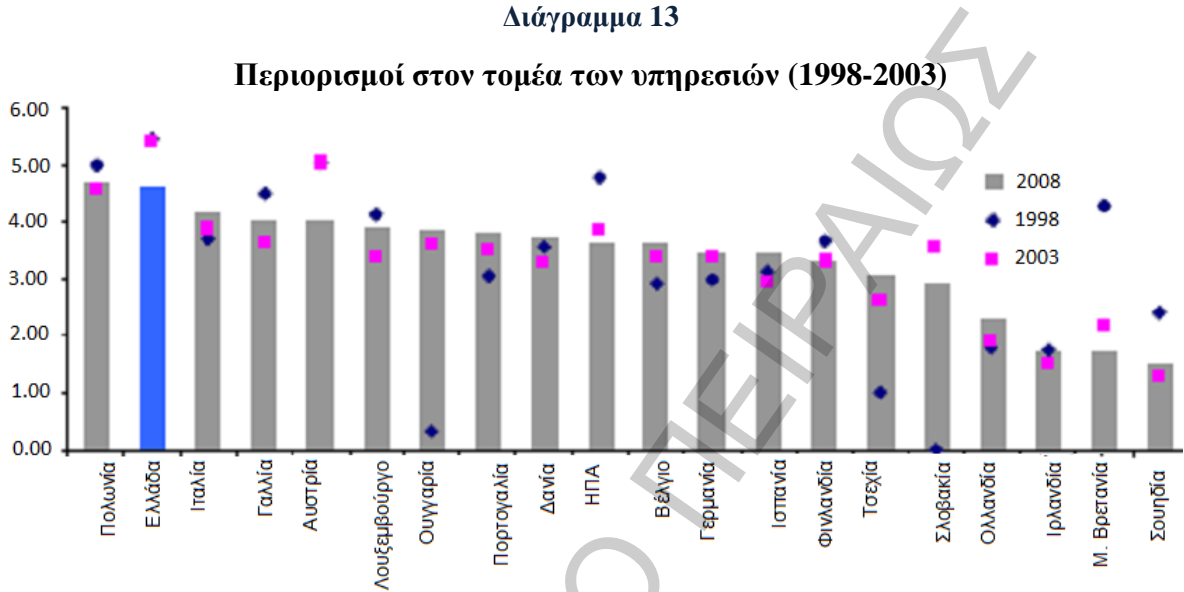
Ως αποτέλεσμα του υπερβολικά ρυθμισμένου πλαισίου της αγοράς και των διάφορων περιορισμών στην επιχειρηματικότητα και τις επενδύσεις, το μέσο περιθώριο κέρδους στον τομέα των μη εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών είναι 15% υψηλότερο από το σχετικό περιθώριο της Ευρωζώνης, ενώ στην αγορά εργασίας το περιθώριο είναι 10% υψηλότερο από αυτό της Ευρωζώνης.

Διάγραμμα 12

Υπερβολικά ρυθμισμένες αγορές προϊόντων (1998-2003)

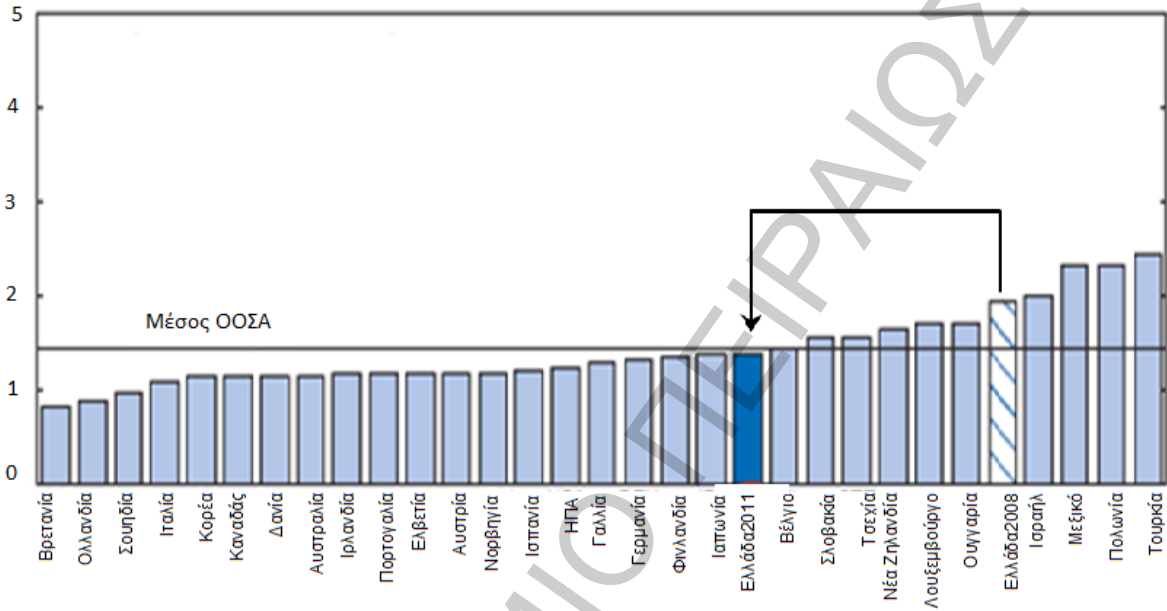

*Πηγή: OECD, from *European Economy, Occasional Papers, no. 68, August 2010, European Commission*

*Πηγή: OECD, from *European Economy, Occasional Papers, no. 68, August 2010, European Commission*

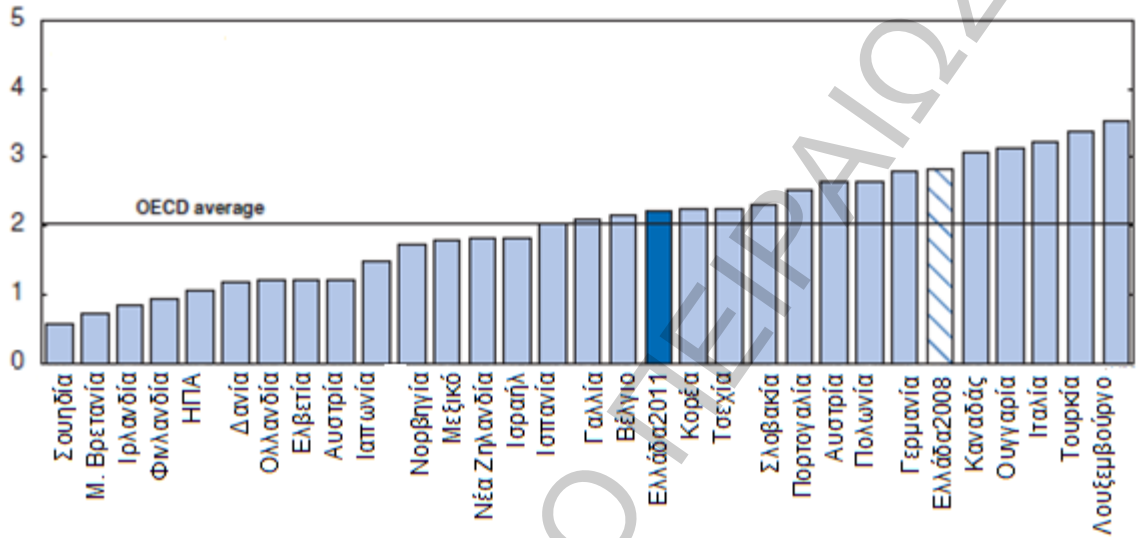
Διάγραμμα 14
Εμπόδια στην επιχειρηματικότητα (2008)
 Δείκτης κλίμακα από 0-6 από λιγότερο σε περισσότερο
 περιοριστική

*Πηγή: OECD Economic Surveys: Greece, AUG 2011

Διάγραμμα 15

Η ρύθμιση των επαγγελματικών υπηρεσιών (2008)
 Δείκτης κλίμακα από 0-6 από λιγότερο σε περισσότερο
 περιοριστική

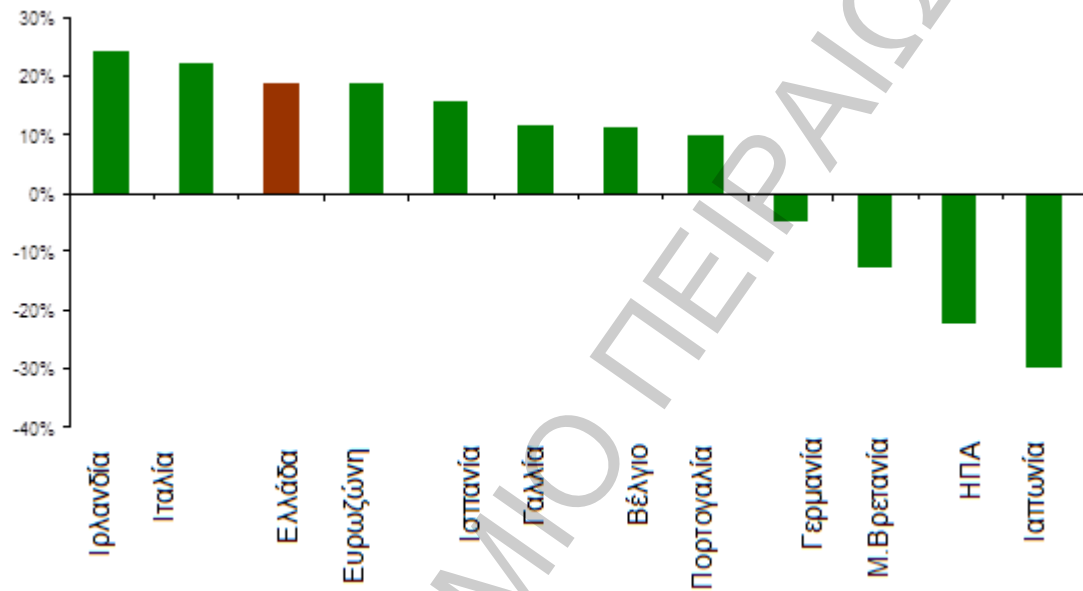

*Πηγή: *OECD Economic Surveys: Greece, AUG 2011*

Επίσης η Ελλάδα έχει χάσει την ανταγωνιστικότητα του κόστους (σχετικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος) - αλλά δεν είναι η μόνη. Το σχετικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος αυξήθηκε κατά 19% κατά τη διάρκεια του 2000-2010, αλλά αυτό είναι σε γενικές γραμμές σύμφωνο με τις επιδόσεις της περιφέρειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Διάγραμμα 16

Αύξηση του σχετικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος
(απόδοση σε σχέση με τις υπόλοιπες 35 βιομηχανικές χώρες)

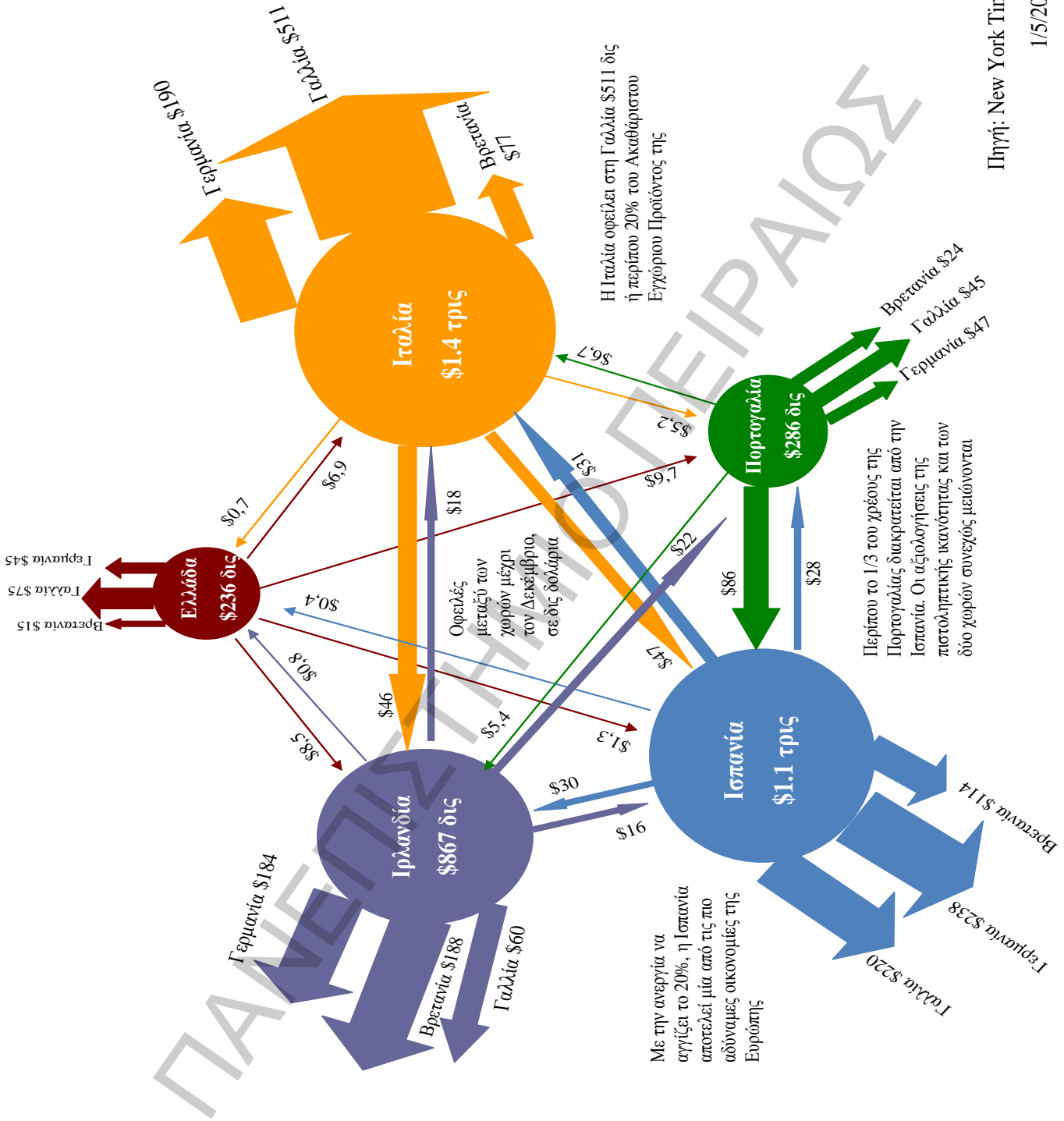

*Πηγή: European Commission Statistical Annex, Spring 2011

4.3. Χρηματοπιστωτική μετάδοση Ελλάδας-Κύπρου

Η χρηματοπιστωτική διάχυση/μετάδοση αναφέρεται στο σενάριο στο οποίο οι μικρές κρίσεις, οι οποίες επηρεάζουν αρχικά μόνο μερικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή μία συγκεκριμένη περιοχή μιας οικονομίας, εξαπλώνονται στον υπόλοιπο χρηματοπιστωτικό τομέα και σε άλλες χώρες των οποίων οι οικονομίες ήταν προηγουμένως υγιείς, με τρόπο παρόμοιο με τη μετάδοση μιας μολυσματικής νόσου. Η χρηματοπιστωτική διάχυση μπορεί να λάβει χώρα τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο. Η συνήθης αιτία της χρηματοπιστωτικής διάχυσης/μετάδοσης είναι πέρα από την εξήγηση της πραγματικής οικονομίας, όπως ο όγκος των διμερών συναλλαγών.

Οι Κυπριακές τράπεζες συσσωρεύσαν ελληνικό χρέος μετά την ένταξη στο ευρώ το 2008. 3 δισεκατομμύρια ευρώ διαγράφηκαν από τους ισολογισμούς τους μετά το κούρεμα των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου. Καθώς η ελληνική οικονομία επιδεινώνεται, το ίδιο συμβαίνει και στις κυπριακές τράπεζες. 22 δισεκατομμύρια δάνεια προς ιδιώτες και ελληνικές επιχειρήσεις, με το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων κινείται σε υψηλά επίπεδα.

Πηγή: New York Times

1/5/2010

4.4. Προτάσεις ανάκαμψης

Οι πολιτικές που θα πρέπει να ακολουθήσει η Ελλάδα για να πετύχει δυναμική ανάπτυξη:

- Πρόσβαση στο μεγαλύτερο πρόγραμμα διάσωσης και στα € 15 δισεκατομμύρια από τα Ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία
- Μεγάλες δυνατότητες που θα προκύψουν από την απελευθέρωση της αγοράς, τις μεταρρυθμίσεις, τις ιδιωτικοποιήσεις και την ανάπτυξη της έως τώρα αδρανής κρατικής περιουσίας
- Η αύξηση των τομέων και των επενδυτικών ευκαιριών

Παρακάτω ακολουθούν κάποιες προτάσεις για την Ελλάδα βάση των οποίων θα μπορούσε να ξεπεράσει γρηγορότερα την κρίση:

1. Η μεταρρύθμιση της δημοσιονομικής διαχείρισης

- Από την πλευρά των δαπανών:

- Μείωση του μισθολογικού κόστους του δημόσιου τομέα: Κατάργηση του μεγάλου αριθμού επιδομάτων - αύξηση των μισθών θα πρέπει να παρέχεται πιο αραιά (π.χ. κάθε 5 χρόνια) και θα πρέπει να συνδέεται με την αξιολόγηση. Μείωση του αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων (μείωση των συμβάσεων ορισμένου χρόνου, το κλείσιμο και η συγχώνευση δημοσίων φορέων, εξορθολογισμό των επιχειρηματικών σχεδίων και των δομών των δημοσίων επιχειρήσεων του κλάδου, ανακατανομή του προσωπικού)
- Περαιτέρω μεταρρύθμιση της κοινωνικής ασφάλισης: Μετατροπή των συμπληρωματικών Ασφαλιστικών Ταμείων σε ταμεία

καθορισμένης εισφοράς (έναντι καθορισμένων Ταμείων Παροχής),
χρήση των κοινωνικών παροχών στη μείωση της φτώχειας

- Περαιτέρω εξοικονόμηση πόρων στον τομέα της υγείας και των αμυντικών δαπανών
- Αναδιάρθρωση του συστήματος κρατικής αποζημίωσης των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης: Αποζημίωση των τοπικών δαπανών ύστερα από αξιολόγηση και κατάργηση του αυτόματου προσδιορισμού των εσόδων που παρέχεται από την κεντρική κυβέρνηση.

- Από την πλευρά των εσόδων

- Αναθεώρηση και μείωση του αφορολόγητου ορίου και των πολυάριθμων φορολογικών απαλλαγών, προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα και η προώθηση της στοχευμένης κοινωνικής πολιτικής
 - Εισαγωγή της τήρησης βιβλίων για όλες τις οικονομικές δραστηριότητες
- Απλούστευση των φορολογικών κωδικοποίηση
- Η αναδιάρθρωση της φορολογικής διοίκησης: αυτοματισμός (προώθηση των συστημάτων πληροφορικής), κεντρικός συντονισμός του συστήματος, ελαχιστοποίηση των διαδικασιών, επικέντρωση στη συλλογή, προώθηση της αξιολόγησης με βάση τη συλλογή των εσόδων, ενίσχυση των εσωτερικών ελέγχων, ανακατανομή των πόρων
- Βελτίωση της αποτελεσματικότητας της έμμεσης φορολογίας (π.χ. η κατάργηση του φορολογικού πλεονεκτήματος για το πετρέλαιο θέρμανσης θα συμβάλει στην αντιμετώπιση του λαθρεμπορίου πετρελαίου)

2. Χρήση των διαρθρωτικών ταμείων για την ενίσχυση της διαδικασίας ιδιωτικοποίησης – ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων - Αξιοποίηση της Δημόσιας Ακίνητης Περιουσίας

- Σημαντικά διαρθρωτικά κεφάλαια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (περίπου 15 δισ. ευρώ) για τη χρηματοδότηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Μείωση των «εθνικών» Δημοσίων Επενδύσεων και αύξηση των συγχρηματοδοτήσεων. Παρουσίαση εφικτών επενδυτικών σχεδίων (π.χ. έναν μικρό αριθμό από μεγάλα έργα όπως, Εθνικούς αυτοκινητόδρομους, εκσυγχρονισμός των αεροδρομίων, των λιμανιών, τουριστικές εγκαταστάσεις, ενεργειακές υποδομές)
- Μόχλευση μέρους των κοινοτικών διαρθρωτικών κεφαλαίων με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
- Προσέλκυση ξένων επενδύσεων με την υιοθέτηση των "fast track" διαδικασιών για όλα τα είδη των επενδυτικών σχεδίων
- Συνεργασία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, όπως στην αξιοποίηση της δημόσιας νοσοκομειακής υποδομής, που σήμερα υπολειτουργεί: 1. παραχώρηση κλινών στις ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες, 2. παραχώρηση των κλινικών του νοσοκομείου σε ιδιώτες ιατρούς ή ιδιωτικούς παρόχους υπηρεσιών υγείας, 3. πρόωθηση του ιατρικού τουρισμού.
- Ανάπτυξη των πολυάριθμων στρατιωτικών ακινήτων που δεν είναι απαραίτητα για την εθνική ασφάλεια
- Η απελευθέρωση των αγορών ενέργειας - διάσπαση της ΔΕΗ σε θυγατρικές
- Εξάλειψη όλων των ληξιπρόθεσμων οφειλών του κράτους προς ιδιώτες προμηθευτές

3. Προώθηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων

- Κατάργηση όλων των εμποδίων στην επιχειρηματικότητα και τις επενδύσεις (συμπεριλαμβάνεται και η απλούστευση των διαδικασιών αδειοδότησης, ο καθορισμός της χρήσης της γης, η υιοθέτηση της αρχής της «σιωπηρής έγκρισης», το άνοιγμα όλων των αγορών και επαγγελμάτων, η βελτίωση των διαδικασιών ρευστοποίησης για τις επιχειρήσεις)
- Ευελιξία στην αγορά εργασίας: Διευκόλυνση μετατόπισης των εργαζομένων (10%-15% του εργατικού δυναμικού) από τα μη εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες σε κλάδους εμπορεύσιμων αγαθών-και υπηρεσιών. Διαχωρισμός των ρόλων των κοινωνικών εταίρων και του κράτους
- Στοχευμένη παροχή των κοινωνικών δαπανών (value for money): Μεγαλύτερη διάρκεια των επιδομάτων ανεργίας, επαγγελματική επανεκπαίδευση των ανέργων, εισαγωγή ενός ελάχιστου ορίου εισοδήματος για την καταπολέμηση της φτώχειας, τα οποία μπορούν χρηματοδοτηθούν από την εξάλειψη των άσκοπων απωλειών χρημάτων και τις υπερβολές στις δαπάνες των συντάξεων, της υγείας και της άμυνας, καθώς και με την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής.
- Χρειάζεται ένας 10ετής ορίζοντας ανάπτυξης:
 - ✓ Για να υπολογιστούν οι μακροοικονομικές επιπτώσεις των μεταρρυθμίσεων, των ιδιωτικοποιήσεων και της εξισορρόπησης της Ελληνικής οικονομίας από την κατανάλωση και τις εξαγωγές, την υποκατάσταση των εισαγωγών και των επενδύσεων.
 - ✓ Για να επικεντρωθεί σε τομείς με συγκριτικό πλεονέκτημα (τουρισμός, μεταφορές (περιφερειακός κόμβος στη Νοτιοανατολική Ευρώπη), γεωργία, αλιεία, πράσινη

ανανεώσιμη ενέργεια, εκπαίδευση, ορυκτός πλούτος, τεχνολογία).

- Ο ιδιωτικός τομέας πρέπει επίσης να προσαρμοστεί στο νέο μοντέλο ανάπτυξης:
 - ✓ Μείωση της εξάρτησης από το κράτος
 - ✓ Εξωστρεφής επιχειρηματικότητα: προσανατολισμός των εξαγωγών, υποκατάσταση των εισαγωγών, στρατηγικές διεθνείς συμμαχίες
 - ✓ Ορθολογική χρήση του ανθρώπινου δυναμικού - εκπαίδευση των εργαζομένων
 - ✓ Εισαγωγή και χρήση των συστημάτων ΤΠΕ, για σύγχρονη οργάνωση και διαχείριση των προτύπων
 - ✓ Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μέσω της κατάλληλης προσαρμογής του επιχειρηματικού μοντέλου
 - ✓ Νέος κύκλος ανάπτυξης μέσω της καινοτομίας και των επενδύσεων σε διεθνή δίκτυα

Όπως γίνεται αντιληπτό από τα παραπάνω η κρίση μπορεί να δημιουργεί πολλά προβλήματα στην Ελλάδα, όμως αποδεικνύει πόσο σημαντικές αλλά και αναπόφευκτες είναι οι μεταρρυθμίσεις που πρέπει να γίνουν. Πολλοί είναι εκείνοι που εκφράζουν την άποψη ότι η οικονομική κρίση μπορεί να μετατραπεί σε ευκαιρία για την χώρα μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1 Ευρωπαϊκό νόμισμα-αδυναμία ή δύναμη;

Η υιοθέτηση του ευρώ βοήθησε τα κράτη μέλη να ενισχύσουν το νόμισμά τους στις χρηματοπιστωτικές αγορές και να αποφευχθεί η υποτίμηση του. Την ίδια στιγμή, το σύμφωνο σταθερότητας το οποίο αναγκάζει τις κυβερνήσεις να παραμένουν εντός των ορίων του ελλείμματος και να σέβονται τα κατώτατα όρια χρέους ήρθε στο προσκήνιο. Προκειμένου να ανταποκριθεί κυρίως σε εκρήξεις στο έλλειμμα του προϋπολογισμού, η Συνθήκη του Μάαστριχτ έχει καθιερώσει μια διαδικασία που στοχεύει στα υπερβολικά ελλείμματα. Ως εκ τούτου, το δημόσιο χρέος δεν πρέπει να υπερβαίνει το όριο του 60% και το ετήσιο δημόσιο έλλειμμα να βρίσκεται μέχρι το 3% του ΑΕΠ. Εντός αυτών των ορίων, κάθε χώρα ήταν σε θέση να διατηρήσει τις οικονομικές και δημοσιονομικές της πολιτικές. Ορισμένοι αναλυτές μάλιστα υποθέτουν ότι η προστασία του ευρώ ευνόησε τις χαλαρές οικονομικές και δημοσιονομικές πολιτικές για ορισμένες κυβερνήσεις σε βάρος του συνόλου της ευρωζώνης.

Η χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση έχει αυξήσει τις διαφορές μεταξύ των οικονομιών της Ευρωζώνης. Κάθε χώρα παρουσιάζει τα δικά της προβλήματα. Η Ιρλανδία πληρώνει μεγάλα ποσά στις οικονομικές της δραστηριότητες, η ιστορία με τα ακίνητα της Ισπανίας εκτροχιάζεται, στην Ελλάδα παρουσιάζονται σημαντικά κοινωνικά προβλήματα κ.ο.κ. Μπροστά σε αυτές τις δυσκολίες, οι κανόνες του συμφώνου σταθερότητας παύουν να εφαρμόζονται. Στον παρακάτω πίνακα βλέπουμε ότι το 2010 καμία από αυτές τις χώρες δε πληρούσε τους κανόνες του συμφώνου.

Πίνακας 7

Δημόσιο χρέος και έλλειμμα(% του ΑΕΠ)

Χώρα	Δημόσιο χρέος 2009	Δημόσιο χρέος 2010	Δημόσιο έλλειμμα 2009	Δημόσιο έλλειμμα 2010
Ελλάδα	127.10%	142.80%	15.40%	10.50%
Ιρλανδία	65.60%	96.20%	14.30%	32.40%
Πορτογαλία	83%	93%	10.10%	9.10%
Ισπανία	53.30%	60.10%	11.10%	9.20%
Ιταλία	116.10%	119%	5.40%	4.60%
Γαλλία	78.30%	81.70%	7.50%	7%
Γερμανία	73.50%	83.20%	3%	3.30%
Ευρωζώνη	79.30%	85.10%	6.30%	6%

*Πηγή: Eurostat

Οι εσωτερικές δυσκολίες είναι ανάλογες με αυτές εκτός της Ευρωζώνης. Η Ευρωζώνη όμως προστατεύεται από νομισματικές επιθέσεις και όλο και περισσότερα κράτη γίνονται μέλη της. Ακόμη και η Βρετανία που δέχτηκε ένα δυνατό χτύπημα από την κρίση, δείχνει τέτοιες σκέψεις παρά την προσκόλληση της στη λίρα. Έτσι, η ευρωζώνη προσελκύει και άλλες χώρες, αλλά παραδόξως τα μέλη της δείχνουν απρόθυμα να εισάγουν μηχανισμούς αλληλεγγύης που ευνοούν τα ίδια.

5.2 Απειλές για την Ευρωζώνη

Ο Ντάνιελ Γκρος, διευθυντής του Κέντρου Μελετών Ευρωπαϊκής Πολιτικής (CEPS), αναδεικνύει τα ανησυχητικά σημάδια των τάσεων που επικρατούν στη διατραπεζική αγορά. Αυτές οι τάσεις μεταφράζονται σε έλλειψη εμπιστοσύνης στην ιδέα ότι το σύστημα έχει αποκατασταθεί. Θεωρεί ότι όλο και περισσότερες τράπεζες προτιμούν να εμπιστεύονται την ΕΚΤ με τις καταθέσεις τους αντί να δανείζουν σε άλλες τράπεζες. Η εξήγηση που δίνει για αυτό είναι ότι τα προβλήματα γύρω από την κρίση, όπως τα επισφαλή δημόσια οικονομικά του Ελληνικού κράτους και η Ισπανική αγορά ακινήτων, δεν έχουν επιλυθεί, αν και θα έπρεπε. Η Ελλάδα αποτελεί μόλις το 2% της οικονομίας της Ευρωζώνης και το χρέος της είναι μόλις 1,5% του ΑΕΠ της Ευρωζώνης. Η Ισπανία παρομοίως. Στη χειρότερη περίπτωση οι συνδυασμένες απώλειες των ισπανικών τραπεζών και των άλλων τραπεζών που παρεμβαίνουν στην ισπανική αγορά ακινήτων δεν υπερβαίνουν το 3% του ΑΕΠ της Ευρωζώνης. Ο Ντάνιελ Γκρος αμφισβητεί την παράλυση του τραπεζικού συστήματος της Ευρωζώνης εξαιτίας προβλημάτων τα οποία θα μπορούσαν να λυθούν εύκολα.

Η εμπειρία που αποκομίσθηκε από την Ελλάδα έχει δείξει ότι παραμελώντας τις δυσκολίες μπορεί να δημιουργηθεί αύξηση κινδύνου και μείωση της εμπιστοσύνης των επενδυτών. Ωστόσο, υπάρχει ένας πιο ανησυχητικός δεύτερος λόγος που βρίσκεται στην προέλευση της χρηματοπιστωτικής αστάθειας της αγοράς. Ένας μεγάλος αριθμός ευρωπαϊκών τραπεζικών συστημάτων είναι αποκεφαλαιοποιημένα. Σύμφωνα με την ΕΚΤ, ο αριθμός των υποχρεώσεων των τραπεζών (συμπεριλαμβανομένων των διατραπεζικών χρεών) είναι 20 φορές υψηλότερος από το κεφάλαιο και τα αποθεματικά τους. Με άλλα λόγια, οι επισφαλείς απαιτήσεις είναι 20 φορές υψηλότερες από τα χρέη του κεφαλαίου που ορισμένες τράπεζες ενδέχεται να αντιμετωπίσουν σύντομα.

Ο Ντάνιελ Γκρος υπογραμμίζει ότι στη χειρότερη περίπτωση οι απώλειες της Ελλάδας και της Ισπανίας δεν θα ξεπερνούν τα 450 δις. ευρώ. Ωστόσο, τα χρήματα που κινητοποιήθηκαν από την ευρωζώνη είναι 750 δις ευρώ και αναλογικά είναι αρκετά για να αντιμετωπίσουν τη κρίση. Εντούτοις, αυτή δεν είναι η κατάλληλη προσέγγιση που θα

ακολουθηθεί. Τα ευρωπαϊκά χρήματα διάσωσης θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να σωθούν οι τράπεζες αλλά δεδομένου ότι η αναλογία είναι 1 προς 20 μεταξύ του κεφαλαίου και των υποχρεώσεων, θα χρειαζόταν ένα αστρονομικό ποσό. Συνεπώς, για να καλυφθούν οι απώλειες της Ελλάδας και της Ισπανίας (δηλαδή τα 450 δις ευρώ), θα χρειαζόντουσαν 9.000 δις ευρώ, για να καλυφθεί το οικονομικό χρέος της Ευρωζώνης και να διατηρηθεί η σταθερότητα. Ως εκ τούτου, η Ευρώπη δεν μπορεί να αποφύγει τις χρηματοπιστωτικές αγορές της κρίσης, αν δεν διορθώσει τον τραπεζικό της τομέα.

5.3 Αδυναμίες Ευρωζώνης

Η οικονομική κρίση δεν έφερε μόνο στην επιφάνεια τα αδιαμφισβήτητα ελληνικά προβλήματα. Αναδεικνύει και σειρά ζητημάτων που έχουν να κάνουν με τις εγγενείς σχεδιαστικές αδυναμίες του ευρώ. Αλλωστε και αυτές «ξεχωρίζουν» περισσότερο όταν οι καιροί δυσκολεύουν. Έτσι, έρχονται σήμερα ξανά στην επιφάνεια άρθρα στον ευρωπαϊκό και διεθνή τύπο σχετικά με τις αδυναμίες, ή καλύτερα, την αποκλίνουσα οικονομική συμπεριφορά και επιδόσεις των (PIIGS), δηλαδή της Ελλάδας, της Ισπανίας, της Πορτογαλίας, της Ιταλίας και της Ιρλανδίας.

Μια απλή ανάγνωση των συγκριτικά δυσμενέστερων επιδόσεων των παραπάνω χωρών το 2009, είναι ότι είχαν καθυστερήσεις και διαρθρωτικά προβλήματα ανέκαθεν και τώρα η ανθεκτικότητά τους στην περίοδο της κρίσης είναι περιορισμένη. Αιχμή των προβλημάτων αυτών αποτελούν τα μεγάλα δημοσιονομικά τους ελλείμματα και η υψηλή ανεργία. Τίθεται έτσι ξανά εκ των πραγμάτων ένα ζήτημα συμβατότητας του ευρωπαϊκού Νότου με τον ευρωπαϊκό πυρήνα. Και όχι τυχαία.

Καταρχήν, δεν φαίνεται να έχει ενισχυθεί η συμβατότητα των οικονομικών δομών (δομές ζήτησης) καθώς η κοινή ευρωπαϊκή αγορά και το κοινό νόμισμα φαίνεται να δυναμώνουν τα όποια διαφορετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα της κάθε χώρας κι όχι τα όμοια στοιχεία των οικονομικών συστημάτων τους. Αυτό μπορεί να απαιτεί διαφορετικές σταθεροποιητικές πολιτικές για διαφορετικά προβλήματα, διαφορετικών κρατών. Δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί η πελώρια ισπανική ή ελληνική ανεργία με περιοριστικές πολιτικές.

Έπειτα, πολλές από τις χώρες αυτές διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα που μπορεί όμως να είναι εκμεταλλεύσιμα σε περιοχές νοτίως και ανατολικά της Μεσογείου, πλεονεκτήματα που όμως μπορεί να μην έχουν ζήτηση, ή εφαρμογή στον ευρωπαϊκό πυρήνα. Όταν κανείς κοιτάξει τις ελληνικές εξαγωγές βλέπει μια αύξηση προς συγγενείς και συνορεύοντες χώρους στα ανατολικά, βορειοανατολικά και νότια.

Αυτό δείχνει μια δυναμική που πιθανώς να περιορίζεται από την ευρωπαϊκή περιχαράκωση και τον κάποιο περιορισμό του ζωτικού οικονομικού χώρου. Κι αυτό είναι αποτέλεσμα του γεγονότος ότι η Ε.Ε. δεν διαθέτει μέχρι σήμερα μια συγκροτημένη μεσογειακή πολιτική για την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων αυτών. Ακόμη, βασικές κεντρικές αδυναμίες της Ε.Ε. επιδεινώνουν περαιτέρω την κατάσταση των αδύνατων χωρών. Η κρίση έχει δείξει πόσο μεγάλο είναι το κενό σε δύο τομείς: Πρώτον, η μη ύπαρξη μιας κεντρικής ευρωπαϊκής οικονομικής αρχής δεν επέτρεψε την καλύτερη και αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης. Δεν είναι μόνο η απουσία μιας αποδοτικής πανευρωπαϊκής αντικυκλικής πολιτικής όπως αναλόγως έχουν πράξει οι ΗΠΑ. Είναι και η ανεπαρκής διεύθυνση του ευρώ, σε μια περίοδο μάλιστα που οι αντίστοιχες πολιτικές για το δολάριο και τα υπόλοιπα διεθνή νομίσματα υπονομεύουν την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής παραγωγής και ιδίως εκείνων το κομματιών της που είναι τα πιο αδύναμα και που κατά τεκμήριο βρίσκονται κυρίως στον ευρωπαϊκό Νότο.

Υπάρχει πάντα αυτός ο κανόνας της «μη-διάσωσης» για μια χώρα που κινδυνεύει να μην μπορεί να εξυπηρετήσει κανονικά τον δανεισμό της. Ο κανονισμός αυτός έχει υιοθετηθεί ώστε να μην έχει καμία χώρα το κίνητρο ενός (πολιτικά ανεύθυνου) υπερδανεισμού, αφού σε περίπτωση στάσης πληρωμών η ρύθμιση αυτή εξασφαλίζει ότι καμία άλλη χώρα της Ε.Ε. δεν επιτρέπεται να τη βοηθήσει. Ομως, σε κάθε περίπτωση, θα έπρεπε να υπάρχει ένα κοινό ευρωπαϊκό ταμείο δανεισμού με όρους, στο οποίο θα μπορούσαν να καταφύγουν οι χώρες με προβλήματα διαχείρισης και κανονικής αποπληρωμής του χρέους τους. Είναι απαράδεκτο για την κοινή ευρωπαϊκή οικογένεια να αναφέρεται και μόνο η προσφυγή μιας ή περισσότερων χωρών-μελών της στο ΔΝΤ.

Τελευταία επισήμανση. Όταν τόσες χώρες της Ε.Ε. αντιμετωπίζουν τόσο σοβαρά προβλήματα και οικονομικές ανισορροπίες, μήπως η πολιτική για την ισοτιμία του ευρώ θα έπρεπε κι αυτή να βοηθήσει κάπως; Αλλωστε, αυτό θα βοηθούσε και χώρες ισχυρές, με μεγάλες εξαγωγές, όπως η Γερμανία. Τουλάχιστον σήμερα, που δεν υπάρχει κίνδυνος πληθωρισμού.

5.4 Πως μπορεί η Ευρωζώνη να ξεπεράσει την κρίση;

Προκειμένου να καθοριστούν κοινές πολιτικές για να παρακαμφθεί η κρίση, οι αναλυτές προτείνουν δύο στρατηγικές:

-Μεταρρύθμιση της διακυβέρνησης της Ευρωζώνης σύμφωνα με τα ακόλουθα:

- έλεγχο του ιδιωτικού χρέους
- εσωτερικοποίηση των κανονισμών του προϋπολογισμού σύμφωνα με τον νόμο των κρατών μελών
- υιοθέτηση κοινών θέσεων σε διεθνείς οικονομικές ανισορροπίες.

- Καθορισμός ενός κοινού προγράμματος διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων με σκοπό την αντικατάσταση της στρατηγικής της Λισαβώνας.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί η συμφωνία που υπεγράφη μεταξύ της Γαλλίας και της Γερμανίας στις 27 Οκτωβρίου του 2011, η οποία προβλέπει ότι:

- Οι ιδιωτικές τράπεζες θα δώσουν μέχρι και το 50% του δημόσιου χρέους που κατέχει η Ελλάδα (ΕΚΤ και το ΔΝΤ δεν συμμετέχουν).
- Οι τράπεζες θα πρέπει να εισφέρουν το ποσό των € 106 δισεκατομμυρίων (30 δισεκατομμύρια για την Ελλάδα, 26,1 δισεκατομμύρια για την Ισπανία, 14,7 δισεκατομμύρια για την Ιταλία, 8,8 δισεκατομμύρια ευρώ για τη Γαλλία και 5,1 για τη Γερμανία). Αυτή η ανακεφαλαιοποίηση θα γίνει με βοήθεια από το αποταμιευτικό πρόγραμμα των κρατών, και κυρίως, από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF).
- Το EFSF δεν επιτρέπεται να γίνει τράπεζα, και έτσι θα επιδιωχθεί μια μόχλευση μέσω δύο μηχανισμών: αύξηση των πιστώσεων για τις νέες χορηγήσεις από τα κράτη μέλη ή ζητώντας από επενδυτές να συνεργαστούν με το ΔΝΤ.

Κλείνοντας θα αναφέρουμε τη σχετική δήλωση του προέδρου της Κομισιόν, Ζοζέ Μανουέλ Μπαρόζο: "Η Ελλάδα και οι άλλες χώρες που ζουν πάνω από τα μέσα που διαθέτουν οφείλουν πλέον να προχωρήσουν σε επώδυνες προσαρμογές και αυτό είναι αναπόφευκτο".

Βιβλιογραφία

Αρθρογραφία:

Baglioni Angelo, Umberto Cherubini, 2013, “*Marking-to-market government guarantees to financial systems – Theory and evidence for Europe*”

Kalbaska A., M. Gatkowski, 2010, “*Eurozone sovereign contagion: Evidence from the CDS market (2005–2010)*”

Kazemi Hossein, Niloufer Sohrabji, 2012, “*Contagion in Europe: Examining the PIIGS Crisis*”

Kumar Dilip, S. Maheswaran, 2012, “*Asymmetric long memory volatility in the PIIGS economies*”

Lucarelli Bill, 2012, “*The Break-Up of the Eurozone?*”

Mohamed Ali Trabelsi, 2012, “*The impact of the sovereign debt crisis on the eurozone countries*”

PITELIS CHRISTOS N., 2012, “*ON PIIGS, GAFFS, AND BRICS: AN INSIDER–OUTSIDER’S PERSPECTIVE ON STRUCTURAL AND INSTITUTIONAL FOUNDATIONS OF THE GREEK CRISIS*”

Samitas Aristeidis, Ioannis Tsakalos, 2013, “*How can a small country affect the European economy? The Greek contagion phenomenon*”

Yeoh Peter, 2011, “*Sovereign default restructuring options and challenges in the European Monetary Union (EMU)*”

Zemanek Holger, 2010 “*COMPETITIVENESS WITHIN THE EURO AREA: THE PROBLEM THAT STILL NEEDS TO BE SOLVED*”

Φίλιππας, Ν., 2011, «*Ζωώδη ένστικτα και οικονομικές καταστροφές*».

Φίλιππας, Ν., 2011, «*Η κρίση και η αγέλη των... PIGS*».

Φίλιππας, Ν., 2012, «*Ελληνικό όπλο η χρηματοοικονομική μόλυνση*».

Φίλιππας, Ν., 2012, «*Η Ελλάδα, τα συμφέροντα και το ντόμινο*».

Βιβλία

Monastiriotis V, 2011, “*The Greek crisis in focus: Austerity, Recession and paths to Recover*”

Ιωακείμογλου Η., Σ. Λαπατσιώρας, Ε. Παπαδοπούλου, Γ. Σταθάκης, Ε. Τσακαλωτός, Μ.

Φραγκακη, 2009, «*Η παγκόσμια κρίση και το χρηματοπιστωτικό σύστημα*»

Κρουγκμαν Πωλ, 2009, «*Η κρίση του 2008 και η επιστροφή των οικονομικών ύφεσης*»

Λεάνδρος Νίκος, 2012, «*Οικονομική κρίση και σύγχρονη ανάπτυξη-Η οπτική της πολιτικής οικονομίας*»

Πετράκη-Κώττη Α., Γ. Χ. Κώττη, 2008, «*Σύγχρονη μακροοικονομική*»

Internet

<http://ec.europa.eu/>

<http://europa.eu>

<http://europa.eu>

<http://internationalinvest.about.com/>

<http://piigs.net/>

<http://www.enet.gr>

<http://www.eu4journalists.eu/>

<http://www.europedia.moussis.eu/books/>

<http://www.imf.org>

<http://www.investopedia.com>

www.wikipedia.org

Eurostat reports:

epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/

Ameco Database:

ec.europa.eu/economy_finance/ameco/user/serie/SelectSerie.cfm